

הלכות תשובה פרק ד - תמלול

סיכום השיעור

סיכום פון הלכות תשובה פרק ד'

כללי איבערבליק און הקדמה צום פרק

מהלך פון הלכות תשובה – צען פרקים

דער רמב"ם זאגט אין זיין הקדמה: „הלכות תשובה, ועוד עיקרים מן האמונה כלולים עמהם". די צען פרקים צעטיילן זיך:

- פרקים א-ד: הלכות תשובה גופא – דיני חרטה, וידוי, שקילת עבירות, מעכבי תשובה.

- פרקים ה-י: עיקרי אמונה וואס זענען פארבונדן מיט תשובה – בחירה חפשית, שכר ועונש, עיקרי הדת.

פרק ד' איז דער „אחרון" פון דעם תשובה-חלק – ס'איז די לעצטע, קלענסטע מדרגה פון תשובה-הלכות, וואס באהאנדלט זאכן וואס מ'ווערט „סטאק" אין זיינע עבירות.

חזרה אויף פריערדיגע פרקים – רעלעוואנט צו פרק ד'

אין פרק ג' האט דער רמב"ם באהאנדלט מענטשן וואס חז"ל זאגן אויף זיי „אין להם חלק לעולם הבא", מיט צוויי קאטעגאריעס:

1. מענטשן וואס ממש האבן נישט קיין חלק לעולם הבא (אפיקורסים, מצער כלל ישראל, ביד רמה) – פאר זיי איז תשובה כמעט אוממעגליך.

2. מענטשן וואס חז"ל נוצן דעם לשון „אין להם חלק לעולם הבא" כדי ארויסצוברענגען די חומר הדבר (מלבין פני חבירו, לשון הרע), אבער ס'איז צו מעורר זיין ווי שטארק מען דארף ארבעטן אויף תשובה.

פרק ד' גייט ווייטער צו נאך א נידריגערע מדרגה – דברים המעכבים את התשובה – זאכן וואס דער מענטש מיינט ס'איז נישט אזוי געפערליך, אבער אין אמת'ן זענען זיי זייער שווער.

דער באגריף „הרגיל בהם" – חידוש פון דעם רמב"ם (פרק ג', רעלעוואנט צו פרק ד')

דער רמב"ם האט צוגעלייגט אויף די זאכן וואס „אין להם חלק לעולם הבא" דעם תנאי: „הרגיל בהם" – נישט איינער וואס טוט עס איינמאל, נאר איינער וואס איז רגיל אין דעם. דאס איז א תנאי וואס דער רמב"ם לייגט צו, וואס איז נישט מפורש אין דער גמרא. דער פשט איז: דורך רגילות ווערט דער מענטש א „שלעכטער מענטש" – ער באקומט א שלעכטע מידה (ווי דער רמב"ם לערנט אין הלכות דעות וועגן רגילות).

חילוק צווישן „רגילות" און „יד רמה":

- יד רמה איז א חוצפה, א מרידה במלכות – דאס קען זיין אפילו איינמאל, ווען איינער טוט עס מיט חוצפה.

- רגילות איז אן אנדער פראבלעם: דער מענטש „שניידט אויס" די עבירה פון זיין באוואוסטזיין, ער רעכנט זיך בכלל נישט מיט דעם – „נעשה לו כהיתר". ער ווערט סטאק, ס'ווערט אים שווער צו פרוש זיין (ווי „עבר ושנה בה"). „נעשה לו כהיתר" קען מיינען א שטיקל כפירה (ער האלט ס'איז מותר), אדער בלויז אז ער איז סטאק און קען זיך נישט אפרייסן.

דוגמא: ביי לשון הרע זאגט דער רמב"ם „בעל לשון הרע" – נישט איינער וואס רעדט אמאל לשון הרע, נאר א „לשון הרעניק". אין הלכות דעות מאכט דער רמב"ם אויך דעם חילוק צווישן „זאגן לשון הרע" און „קובע עצמו לספר לשון הרע".

כללי/דיגער מהלך פון פרק ד'

די דברים המעכבים את התשובה זענען זאכן וואס דער מענטש ווערט „אזא סארט מענטש" – ער ווערט סטאק אין זיינע עבירות. דאס פאסט מיט דעם כללידיגן מהלך פון הלכות תשובה: דער רמב"ם רוקט זיך צוביסלעך פון

„מ'דארף תשובה טון אויף עבירות" צו „מ'דארף ווערן א בעסערער מענטש". דאס ווערט באשטעטיגט דערפון וואס אין סוף פרק ד' צייכנט דער רמב"ם אן ח' דעות (שמונה דעות) וואס מ'זאל זיך פירן מיט זיי – תשובה איז נישט בלויז אויפהערן טון א מעשה, נאר ווערן אן אנדער מענטש.

הלכה א' – „עשרים וארבעה דברים מעכבין את התשובה" רמב"ם: „עשרים וארבעה דברים מעכבין את התשובה".

פשט

פיר און צוואנציג זאכן האלטן אויף / מאכן שווער די תשובה.

חידושים און ביאורים

(1) וואס מיינט „מעכב"?

צוויי מהלכים ווערן דיסקוטירט:

- מעכב = אויפהאלטן: ס'ווערט לענגער, ס'איז שווערער, אבער מ'קען נאך תשובה טון. דאס איז נישט „מונע" (פארמיידן לגמרי).

- מעכב = תנאי (ווי ביי א קרבן, וואו א מעכב מיינט אז אן דעם איז ס'נישט גילטיג): אפשר מיינט עס אז אפילו ער טוט תשובה מיט אלע הלכות, אויב ער האט געטון די עבירה, העלפט ס'נישט.

מסקנא: דער רמב"ם פארשטייט „מעכב" ווי אויפהאלטן – ס'מאכט אז תשובה זאל דויערן לענגער און זיין שווערער, נישט אז ס'איז אוממעגליך. דאס ווערט באשטעטיגט אין סוף הלכה ד' וואו דער רמב"ם זאגט מפורש: „אף על פי שהן מעכבין את התשובה, אין מונעין את התשובה".

(2) אויף וועלכע תשובה רעדט מען?

דא רעדט מען פון תשובה כללית – ווערן א בעסערער מענטש, נישט בלויז אויפהערן מיט איין ספעציפישע זאך. אבער אפילו פאר דעם מענטש קען מען חלקן: (א) אויפהערן טון א געוויסע עבירה, (ב) א ברייטערע תשובה – ווערן אן עובד ה'.

(3) מקור פון די ליסט – רי"ף אין מסכת יומא

דער כסף משנה און אנדערע זוכן דעם מקור פון די כ"ד דברים. דער רי"ף אין מסכת יומא ברענגט די ליסט, אבער מ'האט נישט געטראפן א קלארע ברייתא אדער גמרא וואס איז דער מקור. מ'האט געמיינט ס'איז א ברייתא, אבער דער רמב"ם אליין אין א תשובה שרייבט אז ער ווייסט נישט צי דער רי"ף האט עס אליינס צוזאמגעשטעלט אדער נישט. דער רמב"ם זאגט: א חלק פון די זאכן שטייען מפורש אין משנה און תלמוד, און אנדערע קען מען לערנען „בביאור יוצא" – בקל וחומר פון וואס שטייט.

(4) דער רמב"ם'ס אייגענע ארבעט – קאטעגאריזירונג

דער רמב"ם האט נישט סתם איבערגעדרוקט דעם רי"ף'ס ליסט. ער האט:

- מסביר געווען וואס איז ראנג מיט יעדע זאך

- מסביר געווען פארוואס ס'איז „כאילו מעכבות התשובה"

- געמאכט אייגענע קאטעגאריעס (פיר אזעלכע, פינף אזעלכע, א.א.וו.) – דאס שטייט נישט ביים רי"ף, דאס איז דעם רמב"ם'ס חידוש.

דאס ווערט פארגליכן מיט הלכות תלמוד תורה, וואו דער רמב"ם האט אויך גענומען א ליסט פון כ"ד דברים (כ"ד זאכן וואס מ'איז חייב נידוי) פון חז"ל, אבער דארט איז דער נאמבער כ"ד אליין פון חז"ל. דא איז דער נאמבער כ"ד פון דעם רי"ף, אבער די אינערליכע קאטעגאריעס זענען דעם רמב"ם'ס אייגענע.

- **מקור פון תוספתא נדרים:** דער רמב"ם ברענגט א קל וחומר פון נכסים פון עיר הנדחת וואס ווערן פארברענט — וואס דאס איז דוקא פארבונדן מיט מסית ומדיח.

ג) **הרואה בנו יוצא לתרבות רעה ואינו ממחה בו**

רמב"ם: „הרואה בנו יוצא לתרבות רעה ואינו ממחה בו... הואיל ובנו ברשותו, אילו מיחה בו הוי פורש, ונמצא כאילו החטיאו.”

פשט: א טאטע וואס זעט זיין קינד גייט אין א שלעכטע ריכטונג און האלט אים נישט צוריק — ווייל דאס קינד איז אין זיין רשות, איז עס כאילו ער האט אים מחטיא געווען.

חידושים:

- **"תרבות רעה" — פירוש:** „תרבות" איז ווי „ריבוי" — ער וואקסט אויף אין שלעכטס, ער זוכט זיך צו מארגען אין שלעכטע זאכן. נישט אז דער טאטע מאכט אים אקטיוו שלעכט, נאר ער האלט אים נישט צוריק פון זיך אליין שלעכט מאכן.

- **"בנו ברשותו" — דער שליסל:** דוקא ווייל דאס קינד איז אין דיין רשות, האסטו די אחריות. אויף א צווייטן מענטש האט מען נישט די זעלבע אחריות. **אבער** — אויב דער זון איז שוין „אויס רשותו" (ער איז שוין גרויס גענוג), דאן קאונט עס שוין נישט. דער רמב"ם ברענגט די גמרא אז „המכה בנו הגדול עובר על לפני עור.”

- **פראקטישע מוסר:** אסאך מאל כאפן מענטשן נישט אז זייערע קינדער זענען נאך „ברשותם" — אז דער טאטע קען אים זאגן איין ווארט און ער וועט אויפהערן צו גיין מיט שלעכטע חברים. מ'זאגט „ס'איז נישט מיין פאלט, ער האט שלעכטע חברים" — אבער אויב דו קענסט מוחה זיין, ביסטו מחויב.

ד) **בכלל זה — כל שאפשר בידו למחות**

רמב"ם: „בכלל אומרים זה, כל שאפשר בידו למחות באחרים, בין ברבים בין ביחיד, ולא מיחה אלא הניחם בכשלונם.”

פשט: יעדער וואס האט כח איבער אנדערע מענטשן און קען זיי מוחה זיין, און ער טוט עס נישט — גייט אריין אין דער זעלבער גדר.

חידוש: דורך דעם פארשטייט מען בעסער דעם יסוד פון „מעכב תשובה" — עס גייט נישט בלויז אויף דיין אייגן קינד, נאר אויף יעדן מענטש וואס איז אין דיין השפעה.

כללי'ע הסבר — פארוואס זענען די ערשטע דריי זאכן „מעכב תשובה"?

- **פשוט'ער טעם:** אפילו אויב דו טוסט תשובה, האט זיך יענער מענטש נאך נישט תשובה געטון. דיין תשובה איז נישט בשלימות ווי לאנג יענער איז נאך אין חטא. דער וועג צו תשובה איז: גיי און זיי מחזיר בתשובה דעם רבי, דעם יחיד, דיין זון. אבער ווי לאנג דו טוסט דאס נישט — פעלט א גרויסע תנאי אין דיין תשובה.

- **חילוק צווישן „שווער" און „אוממעגליך":** שפעטער וועט דער רמב"ם האבן א קאטעגאריע פון זאכן וואס זענען שווער ווייל ס'איז אסאך מענטשן (אבער מ'קען עס ערלעדיגן). דא איז עס א טיפערע מעכב — ביי „מדרך טובה לדרך רעה" אדער „תרבות רעה" איז עס ממש א נס צו קענען צוריקדרייען א מענטש. ס'איז נישט בלויז שווער צו געפינען אסאך מענטשן, נאר דער עצם פראצעס פון מחזיר בתשובה זיין א פארדארבענע מענטש איז כמעט אוממעגליך.

- **„אינו מניחין אותו לעשות תשובה" — וואס מיינט דאס?** נישט בלויז אז ס'איז שווער צו פיקסן דעם ספעציפישן חטא. **דער אייבערשטער לאזט אים נישט טון תשובה באופן כללי** — ער קומט יום כיפור, ער וויל ווערן בעסער, אבער ער באקומט נישט קיין התעוררות. אלע אידן באקומען התעוררות יום כיפור, און דער מחטיא את הרבים באקומט נישט.

ד) **האומר אחטא ואשוב, אחטא ויום הכיפורים מכפר**

רמב"ם: „האומר אחטא ואשוב... בכלל זה האומר אחטא ויום הכיפורים מכפר.”

ערשטע קאטעגאריע: „ארבעה מהן עון גדול" (הלכה ב-ג)

רמב"ם: „ארבעה מהן עון גדול, והעושה אחד מהם אין הקדוש ברוך הוא מספיק בידו לעשות תשובה לפי גדול חטאו.”

פשט

פיר פון די כ"ד זענען גרויסע עבירות, און דער אייבערשטער העלפט דעם מענטש נישט תשובה צו טון, צוליב דער גרויסקייט פון זיין חטא.

חידושים און ביאורים

1) וואס מיינט „אין הקב"ה מספיק בידו"?

געווענליך, ווען איינער וויל תשובה טון, באקומט ער סיעתא דשמיא — „הבא לטהר מסייעין אותו". דער אייבערשטער גיט גוטע מחשבות, מענטשן ווערן מעורר צו תשובה. **אויף די פיר חטאים באקומט דער מענטש נישט די הילף** — ער דארף שווערער ארבעטן אויף תשובה אליין. „מספיק בידו" מיינט נישט אז ס'איז אוממעגליך — דער אייבערשטער לאזט אים נישט נישט תשובה טון — ער באקומט בלויז נישט קיין הילף. ער קען נאך תשובה טון, אבער ער דארף שווערער ארבעטן.

סיעתא דשמיא צו תשובה איז „מסוגל פאר תשובה" — דער אייבערשטער גיט מענטשן גוטע מחשבות, מענטשן ווערן מעורר אין ימים נוראים. אויף די חטאים קומט דאס נישט.

א) המחטיא את הרבים

רמב"ם: „המחטיא את הרבים, ובכלל עון זה המעכב את הרבים מלעשות מצוה.”

פשט: איינער וואס מאכט א רבים זינדיגן, אדער איינער וואס האלט צוריק א רבים פון טאן א מצוה.

חידושים:

- **חילוק צווישן "מחטיא את הרבים" אין פרק ג' און דא:** אין פרק ג' (ביי "אין להם חלק לעולם הבא") איז עס מסתמא א שווערערע פאל — איינער וואס שטעלט זיך אויף „ביד רמה" אנטקעגן כלל ישראל און די תורה. דא קען עס זיין אויף אסאך א גרינגערע פארנעם — למשל, איינער וואס שמועסט הויך ביים דאווענען און די גאנצע שול דאוונט דערפאר נישט גוט. דאס איז אויך „מחטיא את הרבים" אבער אויף א קלענערע מדרגה.

- **"מעכב את הרבים מלעשות מצוה" — וואס הייסט דאס פראקטיש?** עס קען אויך מיינען: א באנטש אידן ווילן דאווענען בכוונה און ער שטערט זייער כוונה; אדער מ'וויל מאכן א מנין אין שטעטל און ער שטעלט זיך נישט צו צו דער פראיעקט. ער מאכט נישט קיינעם טאן אן עבירה, אבער ער שטעלט זיך נישט צו צו דער מצוה-פראיעקט.

- **מדה כנגד מדה:** דער מחטיא את הרבים איז דער אפאזיט פון א מחזיר בתשובה — ער איז „מחזיר בשאלה". ממילא איז עס מדה כנגד מדה אז „אין מספיקין בידו לעשות תשובה.”

ב) המטה חבירו מדרך טובה לדרך רעה

רמב"ם: „המטה חבירו מדרך טובה לדרך רעה, כגון מסית ומדיח.”

פשט: אפילו פאר איין יחיד — ער מאכט אים פון א גוטן מענטש צו א שלעכטן מענטש.

חידושים:

- **חילוק צווישן רבים און יחיד:** ביי רבים איז אפילו א קלענערע חטא גענוג (מעכב מצוה, שטערט דאווענען). ביי א יחיד דארף עס זיין א פיל **הארבערע** זאך — ער מאכט אים ממש קאליע, פון דרך טובה צו דרך רעה. נישט בלויז איין עבירה, נאר ער פארדארבט דעם גאנצן מענטש.

- **"כגון מסית ומדיח" — נישט דוקא עבודה זרה:** דא מיינט ער איינער וואס איז „ענליך" צו א מסית — ער איז א שלעכטע חבר וואס מאכט א גוטן בחור ווערן א שלעכטן בחור. מסית לעבודה זרה (וואס איז שוין באהאנדלט געווארן אלס נאך שווערער — קיין תשובה אדער כפרה) איז א העכערע מדרגה.

2. **„ביי איינער זוכה יאמרו בסוכות של עושים”** — דו ביסט נישט זוכה אין די זכויות וואס דער ציבור טוט. ביים זינדיגן מיט'ן עולם ביסטו געווען דארטן (אין דער רעסטאראנט וואו אלע זענען פארזאמלט), אבער ביי תשובה ביסטו נישט דארטן?

3. **„שטיבל אידן” אדער פרומע גרופעס** וואס האלטן זיך אינדיווידועלס — זיי פארלירן אויך עפעס פון דעם. ווייל דער עולם מאכט אמאל א סורות (תקנות), און דו ביסט נישט דערביי. יעדער איינער דארף טון געוויסע תקנות הציבור.

4. **פראקטישע מסקנא:** דער וואס גייט צו יעדער מוסר דרשה האט א גאר שטארקע תשובה, ווייל ער האלט איין אלע אפארטוניטיס פון תשובה. דער וואס גייט נאר יום כיפור אין שול פארלירט רוב אפארטוניטיס.

5. **אבער פארקערט אויך:** עס קען זיין איינער וואס איז „צו פיל ציבור” — ער גייט נאר צו זיין דערביי, אבער ער טוט קיינמאל נישט אליין תשובה. ער איז שוין אן, עכטער בושה.

(ב) החולק על דברי חכמים

רמב"ם: „והחולק על דברי חכמים... לפי שמחלוקתו גורם לו לפרוש מהם.”

פשט: איינער וואס קריגט זיך אויף די ווערטער פון חכמים. זיין מחלוקת גורם אז ער גייט אוועק פון זיי, און ער וועט נישט וויסן די דרכי התשובה.

חידושים:

1. **„חולק” מיינט נישט אז ער דינגט זיך אדער שלאגט זיך.** עס מיינט ווי „חולק על רשותו של רבו” — ער מאכט אן אייגענע ישיבה, אן אייגענע דרך. יעדע מאל דער רב זאגט דברי כיבושין, דער מגיד זאגט דברי התעוררות — ער מאכט אים אוועק, ער מאכט מחלוקת, ער גייט אוועק.

2. **דער חילוק צווישן „פורש מן הצבור” און „חולק על דברי חכמים”:** ביידע זענען ענליך, אבער „פורש מן הצבור” איז אפגעשיידט פון דער ציבור, און „חולק על דברי חכמים” איז ספעציעל אפגעשיידט פון די חכמים. אין זיין אייגענע ישיבה קען מען אים נישט לערנען די שלחן ערוך פון תשובה אזוי גוט.

(ג) המבזה את המועדות

רמב"ם: „המבזה את המועדות... כיון שנתבזו בעיניו, הרי הוא רודף אחריהן ואינו עוזבן. ואם לא יעזבם, מה יזכה?”

פשט: איינער וואס שפעט אפ פון מצוות און נעמט זיי נישט ערנסט. ער איז אפשר אפילו נישט עובר אויף די מצוות, אבער זיי זענען נישט חשוב ביי אים. ווען מען איז מבזה א מצוה, לויפט מען נאך דעם חטא און מען לאזט עס נישט, און דעריבער קען מען נישט תשובה טון.

חידושים:

1. **דער חילוק צווישן איינער וואס פאלט דורך און איינער וואס איז מבזה:** איינער וואס ווייסט אז תפילין איז הייליג, ער קען אלע מעלות, אבער ער פאלט אמאל דורך — ער וועט תשובה טון און צוריק אנהייבן. אבער איינער וואס זאגט „ס'איז נישט אזוי וויכטיג צו לייגן תפילין” — ער האט מבזה געווען די מצוה, און ער פארשפארט פאר זיך אליין די דרכי התשובה.

2. **א מענטש טוט נאר תשובה אויף זאכן וואס ער געדענקט יא אז ס'איז חשוב.** די זאכן וואס ער האט שוין אפגעשפעט פון זיי — אויף דעם גייט ער נישט תשובה טון.

3. **ספעציעלער חידוש וועגן מצוות וואס זייער סגולה איז תשובה:** מצוות ווי תקיעת שופר, וואס דער רמב"ם האט פריער געלערנט אז זיין סגולה איז צו מעורר זיין תשובה — אויב איינער זאגט „שופר? ס'איז נאר א מנהג, נישט אזוי וויכטיג” — וועט ער נישט זוכה זיין נישט נאר אין די מצוה אליין, נאר אויך אין דעם וואס די מצוה טוט (מעורר תשובה).

4. **אפילו אויב ער וועט תשובה טון,** אבער אויף אלע מצוות וואס ער איז מזלזל גייט ער נישט תשובה טון. ער וועט קומען אין שול און געדענקען אז

פשט: איינער וואס נוצט תשובה אדער יום כיפור אלס א מאטיוואציע צו זינדיגן — ער טראכט „לאמיך זינדיגן, איך קען נאכדעם תשובה טון” — ביי אים איז תשובה נישט ערנסט.

חידושים:

- **פארוואס ס'איז מעכב:** ביי דעם מענטש איז תשובה א „דזשאווק” — ער זינדיגט מיט דער תשובה. זיין תשובה איז נישט ערנסט ווייל ער פלאגט שוין ווידער צו זינדיגן. דער אייבערשטער נעמט נישט ערנסט אזא תשובה.

- **רמב"ם'ס לשון:** דער רמב"ם זאגט: „לא יסייע השם לעשות ביום הכיפורים מה שבא יראה שיתכפר בו.” דאס מיינט: דער אייבערשטער איז נישט סתם מוחל אין יום כיפור — דער אייבערשטער העלפט אז יום כיפור זאל מען האבן ישוב הדעת און קענען תשובה טון. ביי דעם מענטש וועט דער אייבערשטער נישט העלפן — פונקט יום כיפור וועט ער האבן א צרה, ער וועט נישט האבן קיין ישוב הדעת, ער וועט נישט באקומען קיין התעוררות.

- **חילוק מיט'ן גמרא אין יומא:** די גמרא אין יומא זאגט „אחטא ואשוב, אחטא ואשוב” — **צוויי מאל** — און דער טעם איז „עבר עבירה ושנה בה נעשית לו כהיתר.” משמע אין גמרא איז דער פשט אז ער האט שוין צוויי מאל געזינדיגט, דאן ווערט עס שווער. **דער רמב"ם ברענגט נישט דעם פשט** — ער לערנט אז שוין איין מאל „אחטא ואשוב” איז ענגוג — דער עצם פלאג צו זינדיגן אויף סמך פון תשובה איז מעכב.

- **וואס איז „עכטע אחטא ואשוב”?** „עכטע אחטא ואשוב” מיינט: ער זינדיגט אויפ'ן פלאג תשובה צו טון — דאס הייסט, די תשובה איז דער סיבה פארוואס ער זינדיגט. דאס איז נישט דאס זעלבע ווי איינער וואס טוט תשובה און פאלט צוריק — דאס איז א שוואקייט, אבער נישט „אחטא ואשוב.” ביי „אחטא ואשוב” איז די תשובה אליין דער כלי צום חטא.

- **חילוק צווישן „מבזה דעם חטא” און „מכיר זיינע מוגבלות”:** איינער וואס זאגט „אשובה ואחטא” (תשובה ערשט, דאן חטא) איז דווקא מכיר אין זיינע מוגבלות — ער ווייסט אז ער איז א מענטש וואס פאלט שנעל. דאס איז אן אנדערע מין זאך ווי מבזה זיין דעם חטא. דער וואס איז מבזה דעם חטא — דער אייבערשטער זאגט „איך וועל דיר נישט געבן קיין תשובה צו טון.” אבער דער וואס איז מכיר זיינע שוואקייטן איז אין אן אנדער קאטעגאריע.

צווייטע קאטעגאריע: „חמשה דברים שהעושה אותן... נועלין דרכי התשובה בפניו” (הלכה ד)

רמב"ם: „חמשה דברים הן המעכבין את התשובה מפני עושיהן”

פשט

דאס זענען נישט גרויסע עבירות אליין, נאר זאכן וואס פארשפארן די טיר פון תשובה — זיי מאכן אז עס וועט זיין זייער שווער תשובה צו טון. ווי א שווערע טיר וואס מען דארף זייער שווער ארבעטן אויפצוברעכן.

(א) הפורש מן הצבור

רמב"ם: „הפורש מן הצבור... לפיכך בשעה שיעשו תשובה לא יהיה עמהן.”

פשט: איינער וואס שיידיט זיך אפ פון דער ציבור. ווען דער ציבור טוט תשובה — ביי אן עצרת תשובה, ביי דברי כיבושין, ביי סליחה וכפרה — איז ער נישט דארטן, און ער קען נישט זוכה זיין צו די זכויות פון דער ציבור.

חידושים:

1. **דאס מיינט נישט נאר אן עקסטרעמער פורש** ווי א מומר אדער רשע (ווי מען האט געלערנט אין אן אנדער חלק). אפילו איינער וואס גייט נישט אין שול ווען ס'איז דא אן עצרת התעוררות, אדער ווען דער רב זאגט דברי מוסר — דאס איז אויך בכלל „פורש מן הצבור” אין דעם קאנטעקסט.

- „וידעתי כי קשה אתה וגיד ברזל ערפך ומצחק נחושה" — עקשנות און עזות

- „קרא בגרון אל תחשוך הרם כשופר קולך" — דער אויבערשטער באפעלט ישעיהו ער זאל שרייען אויס פאר אידן זייערע חטאים

3. **א קשיא און תירוץ:** אויב רוב מענטשן האבן פיינט תוכחה, פארוואס האלט די תורה אליין אין איין מחייב זיין צו „האקן" אויף די אידן? **תירוץ:** די תורה אליין — וואס אידן האבן ליב — ווייזט דורך איר אייגענע תוכחה אז דאס איז נישט ווייל דער אייבערשטער האט פיינט די אידן, נאר ווייל ער וויל זיי זאלן תשובה טון. די תורה'ס תוכחה איז א מודעל פאר ווי תוכחה דארף ארבעטן.

חיוב תוכחה — דער מוכיח

רמב"ם: „לפיכך צריך להעמיד בכל קהל וקהל מישאל חכם גדול וזקן וירא שמים מנעוריו ואהוב להם, שיהא מוכיח לרבים ומחזיר בתשובה."

פשט: אין יעדער קהילה דארף מען אויפשטעלן א חכם גדול, א זקן, א ירא שמים פון יוגנט אן, וואס איז באליבט ביי די מענטשן, ער זאל מוכיח זיין דעם ציבור און זיי מחזיר בתשובה זיין.

חידושים:

- דער מוכיח דארף זיין „אהוב להם" — באליבט ביי די מענטשן. דאס איז א תנאי אין דער תוכחה.

- „וזה ששונא את התוכחות... לפיכך יעמוד בחטאותיו שהן בעיניו טובים" — דער וואס האט פיינט תוכחות, קומט נישט צו שיעורים, הערט נישט דברי תורה, בלייבט ביי זיינע חטאים ווייל אין זיינע אויגן זענען זיי גוט. ער רעדט זיך איין אז קיינער ווייסט בעסער פון אים.

- **אלע פינף זאכן פון דער צווייטער קאטעגאריע זענען בעצם פארבונדן מיט גאווה** — יעדער איינער נעמט זיינע מצוות ערנסט אבער מאכט אוועק וואס ער וויל נישט הערן.

- [דיגרעסיע:] אמאל איז געווען א ספעציעלע פאזיציע פון א „מגיד" אדער „מוכיח" אין שטאט. היינט צו טאגס איז דאס כמעט נישטא. ווערט ציטירט די גמרא: „אם יש בדור הזה מי שיודע להוכיח" — מ'דארף טרעפן איינער וואס איז אן **אוהב לציבור** און קען מוכיח זיין. ווערט דערמאנט א מעשה פון דעם ווילנער גאון און דעם צאנזער רב וואס האבן געזוכט איינער זאל זיי מוסר זאגן. דער פאיינט: פאר איינער אין א פאזיציע פון מאכט איז עס זייער שווער צו טרעפן א מוכיח. רבי יוחנן בן זכאי האט געזאגט מ'דארף אויך אים מוסר זאגן.

דריטע קאטעגאריע: „חמשה דברים... אי אפשר לו שישוב בתשובה גמורה" — **עבירות שבין אדם לחבירו (הלכה ה)**

רמב"ם: „ומהם חמשה דברים העושה אותן אי אפשר לו שישוב בתשובה גמורה, לפי שהן עבירות שבין אדם לחבירו ואינו יודע חבירו שחטא לו כדי שישוב ויחזיר לו מה שגזל או עשק או ימחול לו."

פשט

נאך א גרופע פון פינף זאכן — דא איז דער פראבלעם אז עס זענען עבירות שבין אדם לחבירו, אבער מ'ווייסט נישט ווער דער חבר איז, אזוי אז מ'קען אים נישט איבערבעטן. מ'קען טון תשובה, אבער נישט **תשובה גמורה**.

חידושים (כללי)

ביי אלע עבירות שבין אדם לחבירו איז שווער, ווייל מ'ווייסט נישט זיכער אז יענער וועט מוחל זיין (מ'קען אפילו גיין צום קבר). אבער דא איז **גאר שווער** — מ'קען נישט אפילו דעם מינימום טון פון איבערבעטן, ווייל מ'ווייסט נישט ווער דער ניזק איז. ביי א רעגולערע עבירה שבין אדם לחבירו, אפילו אויב יענער איז נישט מוחל, האט מען כאטש געטון זיין השתדלות. דא פעלט אפילו דאס.

אמונה בה' איז וויכטיג, אבער די מצוות וואס ער איז מזלזל אין זיי — אויף יענע גייט ער נישט תשובה טון. **זיין תשובה וועט נישט זיין בשלימות.** דאס שטימט מיט דעם יסוד אז תשובה מיינט נישט נאר אויפהערן צו טון עבירות, נאר „מטהר פון חטאים" — ווערן א בעסערע מענטש.

ד) המבזה רבותיו

רמב"ם: „המבזה רבותיו... גורם להם לדוחפו ולעוזבו... כמו שאירע ליהושע וגחזי."

פשט: איינער וואס איז מבזה זיינע רבי'ס. דאס גורם אז די רבי'ס — וואס זענען אויך מענטשן — וועלן אים נישט מקרב זיין, נישט מעורר זיין, אוועקשטופן אים. ווי עס איז געשען מיט יהושע (בן פרחיה) און גחזי, וואס האבן געהאט גרויסע רבי'ס אבער ווייל זיי האבן מבזה געווען זייערע רבי'ס, האבן זייערע רבי'ס זיי נישט געקענט צוריקברענגען.

חידושים:

1. **די רבי'ס זענען אויך נישט מלאכים** — „זיי זענען יומען ביאינגס". ווען א תלמיד קומט נישט מיט דרך ארץ, וועלן די רבי'ס אים אוועקשטופן — נישט ווייל זיי זענען שלעכט, נאר ווייל אזוי ארבעט עס.

2. **דער רמב"ם בלעימט נישט נאר די רבי'ס.** די גמרא (סוטה מז.) זאגט „לעולם תהא שמאל דוחה וימין מקרבת, לא כיהושע בן פרחיה שדחפו לישו הנוצרי בשתי ידיים, ולא כאלישע שדחפו לגחזי בשתי ידיים" — די גמרא בלעימט די רבי'ס אז זיי האבן נישט מקרב געווען. **אבער דער רמב"ם זאגט אז דער תלמיד האט זיך אויך צו בלעימען,** ווייל ער האט אנגעהויבן מיט מבזה זיין דעם רבי.

3. **עס קען זיין מענטשן וואס האבן געטון גרעסערע עבירות ווי יהושע און גחזי,** אבער ווייל זיי האבן נישט מבזה געווען זייערע רבי'ס, האבן זייערע רבי'ס זיי געקענט מחזיר בתשובה זיין. **אבער איינמאל מען איז מבזה די רבי'ס — אפילו מיט נאר א קלייניגקייט** — האט מען נישט ווער עס זאל אים צוריקברענגען.

4. **הלכה למעשה:** עס קומט אויס וויפיל מען דארף זיך דבוק זיין אין די רבותיו, אין די חכמים, אין די ציבור.

ה) השונא את התוכחה

רמב"ם: „שונא את התוכחה... לא יניח לו דרך תשובה... שבזמן שמודיעין לו לאדם חטאיו ומכלימין אותו, גורם לו תשובה."

פשט: איינער וואס האט פיינט ווען מען מוסר'ט אים. ער לאזט נישט זיין רבי זאל אים זאגן מוסר, ער לאזט נישט מענטשן זאלן אים ווייזן אויף זיינע שוואכקייטן. תוכחה גורמת לתשובה — ווען מען איז מודיע א מענטש וועגן זיינע עבירות און מען פארשעמט אים, גורם עס תשובה. אבער אויב ער לאזט נישט, קען ער נישט תשובה טון.

חידושים:

1. **דער רמב"ם זאגט נישט אז מען דארף ליב האבן תוכחה.** וואס איז תוכחה? מען פארשעמט דיך, מען דערמאנט דייע חסרונות. פארוואס דארף מען עס נישט האסן? ווייל עס דערמאנט דייע חסרונות און דאס איז גורם זיך צו פאררעכטן.

2. **ראיות פון תורה אז תוכחה גורמת תשובה:** דער רמב"ם ברענגט פסוקים:

- „זכור אל תשכח את אשר הקצפת את ה' אלקיך במדבר"

- „ממרים הייתם עם ה'"

- „ולא נתן ה' לכם לב לדעת ועינים לראות"

- „עם נבל ולא חכם" — משה רבינו מוסר'ט די אידן

- ישעיהו: „הוי גוי חוטא עם כבד עון, בנים משחיתים"

- ישעיהו: „ידע שור קונהו... וישראל לא ידע, עמי לא התבונן" — אן אקס איז מכיר טובה צו זיין בעל הבית, און אידן נישט

דא עקסטערע חומרא ווייל ס'זענען ספעציעלע מצוות (לא תענון כל אלמנה ויתום), איז אויך פראקטיש אוממעגליך צו טרעפן זיי.

- [דיגרעסיע:] דאס ווייזט ארויס ווי נעבעכדיג די אמאלידיגע צייטן — עניים יתומים ואלמנות זענען געווען וואנדערנדע מענטשן אן סטאביליטעט. אבער אויך היינט קען דאס זיין — אן אלמנה וואס כאפט זיך אן צו פארשידענע מענטשן, א יתום וואס ענדיגט אויף דער גאס.

(ה) המקבל שוחד להטות דין

רמב"ם: „המקבל שוחד להטות דין.“

חידושים:

- דער עיקר חידוש: נישט נאר איז שוחד אן איסור, נאר תשובה איז כמעט אוממעגליך. פארוואס? ווייל „שוחד יעוור עיני חכמים“ — איינמאל ער האט גענומען שוחד, האט ער פארלוירן די קלארע טראכט. ער ווייסט בכלל נישט מער וואס דער אמת'דיגער פסק וואלט געדארפט זיין. ער רעדט זיך איין אז ער ווייסט דעם אמת, אבער ער קען נישט מער אביעקטיוו טראכטן.

- חידוש (העמקה): ס'קען גראדע זיין אז דער וואס האט געגעבן שוחד איז טיילווייז גערעכט געווען. אבער נאך שוחד קען מען נישט מער אויסרעכענען וויפיל פראצענט פון דעם פסק איז געווען אמת און וויפיל איז געווען פארדרייט דורך דעם שוחד. ער איז „מהפך בזכותו“ — ער דרייט אלעס צו יענעם גונסט, אבער ווייסט נישט וויפיל איז לעגיטים. דאס מאכט תשובה פראקטיש אוממעגליך — ער קען נישט צוריקדרייען דעם פסק ווייל ער ווייסט נישט וואס דער ריכטיגער פסק וואלט געווען.

- [דיגרעסיע:] דאס פראבלעם פון שוחד עקזיסטירט אויך אין ברייטערע קאנטעקסטן — א ראש ישיבה וואס נעמט אריין געלט פון רייכע תורמים און איז נישט ישר'דיג צווישן בחורים, דאס איז אויך א פארם פון שוחד/נגיעה. ער וועט שוין בכלל נישט געדענקען אז ער איז נישט ישר'דיג געווען.

- כללי'ער חידוש וועגן שוחד: ביי שוחד איז דא א דאפעלטע פראבלעם — דער וואס נעמט שוחד האט א גרויסע עבירה, אבער דער וואס גיט שוחד איז אויך עובר: (א) איסור צו געבן שוחד, (ב) „שמחזק ידו“ — ער העלפט דעם שוחד-נעמער זינדיגן, (ג) „מחטיא“ — ער מאכט יענעם זינדיגן. דער רמב"ם'ס כלל: יעדע עבירה וואס דארף צוויי מענטשן צו טון, איז דער צווייטער א „מחטיא“ — דאס איז אן עבירה פאר זיך. אבער ס'זעט אויס אז דער „מחטיא“ אספעקט לייגט דער רמב"ם נאר צו אלס א סניף (צוגאב).

פערטע קאטעגאריע: „חמשה דברים... שהעושה אותן מדמה בנפשו שאין זה חטא“ (הלכה ד, המשך)

רמב"ם: „דברים שהעושה אותן... מדמה בנפשו שאין זה חטא.“

פשט

דאס זענען עבירות וואס מענטשן האלטן פאר קלייניגקייטן און דערפאר טוען זיי נישט תשובה. דער פראבלעם מיט אלע פינף זאכן איז אז מענטשן כאפן נישט אז ס'איז אן עבירה, ממילא טוט מען נישט תשובה.

(א) האוכל מסעודה שאינה מספקת לבעליה

חידושים:

- איינער וואס עסט ביי אן עני וואס האט אים איינגעלאדן אבער האט באמת נישט גענוג. דאס איז בעצם אן ענין פון גזל — ווייל דער בעל הבית האט אים נישט באמת מקנה געווען דאס עסן, נאר ער האט עס געזאגט „בלית ברירה“ (אויס הכרח), און דער מענטש „מדמה שלא חטא.“

- [דיגרעסיע:] צדיקים האבן געטראפן א וועג ארויס פון דעם — ווען אן עני האט זיי איינגעלאדן, האבן זיי געזאגט „דער דאקטאר לאזט מיר נישט עסן“, און מ'האט געזאגט אז „דער רמב"ם (אלס דאקטאר) לאזט נישט עסן פון א סעודת הרשות.“

(ב) המשתמש בעבוטו של עני

(א) המקלל את הרבים

רמב"ם: „המקלל את הרבים, ולא קילל אדם ידוע כדי שישוב אליו ויבקש ממנו שימחול לו.“

חידושים:

- ווען מ'שעלט א ספעציפישן מענטש, קען מען אים גיין איבערבעטן. אבער ווען מ'שעלט א גאנצע גרופע (רבים), קען מען נישט יעדן איינציגן איבערבעטן.

- חידוש (בדרך צחות): אויב מ'שעלט, זאל מען כאטש שעלטן א ספעציפישן מענטש, כדי מ'זאל קענען תשובה טון! דאס ווייזט אז גענעראלע שעלטערייען זענען אין א געוויסן זין ערגער — און אויך „cowardly“ — ווייל מ'נעמט נישט אחריות פאר א ספעציפישן מענטש.

(ב) החולק עם הגנב

רמב"ם: „החולק עם הגנב, לפי שאינו יודע גניבה זו של מי היא, אלא גנב גונב מרבים ומביא לו והוא לוקח.“

חידושים:

- דער חולק עם הגנב איז נישט אליין דער גנב, נאר דער וואס קויפט פון אים, וואשט זיין געלט, טיילט זיך מיט אים — ער איז דער „לאנדרי“ פאר'ן גנב.

- צוויי טעמים פארוואס תשובה איז שווער: (א) פראקטיש — ער ווייסט נישט פון וועמען די גניבה איז, ווייל דער גנב גנב'עט פון פילע מענטשן. דער גנב אליין האט מסתמא א ליסט פון זיינע קרבנות, אבער דער חולק ווייסט גארנישט. (ב) מחטיא את הרבים — ער איז מחזק יד הגנב, ער העלפט דעם גנב ווייטער צו זינדיגן.

- חידוש: דא זעט מען אז „מחטיא“ מיינט נישט נאר ווען מ'מאכט איינעם זינדיגן, נאר אויך ווען מ'העלפט אים אין זיין זינדיגן. דער גנב איז שוין אן עקזיסטירנדער גנב — דער חולק מאכט אים נישט צום גנב, נאר ער איז מחזק זיין האנט.

- ס'איז דא אן איסור פון „לפני עוור“ — א יסוד אין הלכות גזילה אז מ'טאר נישט קויפן א גע'גנב'עטע זאך. אין א געוויסן וועג איז דאס ערגער ווי גנבה אליין, ווייל מ'קען נישט תשובה טון.

(ג) המוצא אבידה ואינו מכריז

רמב"ם: „המוצא אבידה ואינו מכריז עליה להחזירה לבעליה... לאחר זמן כשיעשה תשובה אינו יודע למי יחזיר.“

חידושים:

- סך הכל איז עס א מצוות עשה (און לא תעשה) פון השבת אבידה, אבער פראקטיש איז תשובה שווער ווייל נאך א צייט ווייסט מען נישט מער פאר וועמען צוריקצוגעבן.

- פראקטישער עצה: דערפאר דארף מען גלייך מכריז זיין, ווייל דעמאלטס אפשר וועט דער בעל אבידה קומען. צען יאר שפעטער וועט מען שוין נישט וויסן ווער ס'איז געווען.

(ד) הגוזל עניים יתומים ואלמנות

רמב"ם: „הגוזל את העניים ואת היתומים ואת האלמנות... אלו בני אדם גלמודים הם, וגולים מעיר לעיר ואין להם מכיר, כדי שידע השודד זה של מי הוא ויחזירנו לו.“

חידושים:

- דער רמב"ם באשרייבט עניים, יתומים, ואלמנות אלס „גלמודים“ — עלנטע, אומגליקליכע מענטשן אן אדרעס, אן פרסום, אן שטאביליטעט. זיי וואנדערן פ

ון שטאט צו שטאט, קיינער קען זיי נישט. דערפאר קען דער גזלן נישט וויסן פון וועמען ער האט גע'גנב'עט.

- חידוש: ביי א רעגולערן בעל הבית אין שול מיט אן אדרעס ווייסט מען וועמען צוריקצוגעבן. אבער עניים יתומים ואלמנות — אויסער וואס ס'איז

חידושים:

פינפטע קאטעגאריע: „חמשה דברים... שאדם נמשך אחריהן” — מידות רעות (הלכה ד, סוף)

רמב"ם: „וחמישה דברים, העושה אותן אי אפשר לו שישוב תשובה גמורה, לפי שהן עבירות שאדם נמשך אחריהן והן קלות בעיניו, וחושב שאינו חטא... לפיכך צריך אדם ליהרהר מהן שמא ידבק בהן, ואלו הן דעות רעות עד מאד.”

פשט

דאס זענען שלעכטע מידות וואס זענען „עדיקטיוו” — מען ווערט נמשך אין זיי, זיי ווערן „דביקות” — קלעבעדיג, קאנטעדיזשעס. א מענטש דארף זייער שטארק וואטשן אפשר איז ער שוין פאראכפט אין דעם.

חידושים און ביאורים

דער רמב"ם רעכנט אויס:

1. **רכילות** — טראגן און ברענגען נעגאטיווע אינפארמאציע פון איינעם צום צווייטן.

2. **לשון הרע** — דער רמב"ם האט שוין געזאגט אז א בעל לשון הרע האט נישט קיין חלק לעולם הבא. דער חידוש דא: פון א „פלעינע” לשון הרע ווערט מען א בעל לשון הרע — דאס איז דער „נמשך” אספעקט. פון א פשוט'ע לשון הרע ווערט מען א „בעל” לשון הרע — מען הייבט אן צו ענדזשוינען דערפון, עס ווערט א מציאות, א חלק פון דעם מענטש'ס אידענטיטעט, און דאס מאכט תשובה שווערער.

3. **בעל חימה** — א מענטש וואס ווערט אייביג אין כעס.

4. **בעל מחשבות רעות** — דאס מיינט נישט הרהורי עבירה אין דעם קלאסישן זין (בין אדם למקום), נאר מחשבות רעות פון **בין אדם לחבירו** — קנאה, תאוה, כבוד, גאווה. אלע זאכן אין דער פינפטער קאטעגאריע זענען בין אדם לחבירו ענינים, מידות וואס באציען זיך צו ווי מען באהאנדלט אנדערע מענטשן.

5. **המתחבר לרשע** — שילמד ממעשיו ויירשמו בליבו, הוא ששלמה אומר „ורועה כסילים ירוע.” — איינער וואס פארברענגט מיט כסילים ווערט אליין שלעכט.

כללי'ער חידוש: אלע פינף זאכן אין דער לעצטער קאטעגאריע שטאמען פון **הלכות דעות**. דער רמב"ם אליין זאגט: „כבר ביארנו בהלכות דעות דברים שצריך כל אדם לנהוג בהם תמיד” — איך האב שוין גערעדט פון די אלע זאכן אין הלכות דעות. בעל חימה איז אין פרק ב' (קעגן כעס), המתחבר לרשע איז דארט באריכות, בעל מחשבה רעה איז אויך דארט. דער רמב"ם מאכט א פארבינדונג: די מידות רעות וואס ער האט שוין באשריבן אין הלכות דעות אלס זאכן וואס מען דארף פארמיידן בכלל, זענען אויך ספעציפיש מעכבי התשובה.

סוף הלכה ד — דער רמב"ם'ס מסקנא

רמב"ם: „כל אלו הדברים וכיוצא בהן, אף על פי שהן מעכבין את התשובה, אין מונעין את התשובה, אלא אם עשה אדם תשובה מהן הרי זה בעל תשובה, ויש לו חלק לעולם הבא.”

פשט

אלע 24 זאכן, כאטש זיי מאכן תשובה שווערער און לענגער, זענען זיי נישט מונע תשובה אינגאנצן. אויב א מענטש טוט יא תשובה פון זיי, ווערט ער א בעל תשובה און האט חלק לעולם הבא.

חידושים און ביאורים

- **דער חילוק צווישן „מעכב” און „מונע”:** „מעכב” מיינט עס מאכט שווערער, עס פארלאנגאמט, עס דויערט לענגער. „מונע” מיינט עס פארשפארט אינגאנצן. דער רמב"ם מאכט קלאר אז קיין זאך איז נישט מונע תשובה — דער אייבערשטער איז אלעמאל מקבל תשובה.

- „עבות” מיינט משכון, ווי דער פסוק „השב תשיב לו את העבוט.” ווען א רייכער גיט א גאלדענע זאך אלס משכון, וועט מען עס נישט נוצן אדער מען וועט צאלן פאר דעם פחת. אבער ביי אן עני'ס משכון — א קורדום, א מחרישה, ביליגע כלים — טראכט דער מענטש „וואס וועט שוין געשען?” אבער מיט יעדע נוצן ווערט עס א ביסל ווייניגער ווערט, און ער איז גוזל א קליינע גזילה פון דעם עני.

ג, **ולא תתורו אחרי לבבכם ואחרי עיניכם** — קוקן אויף עריות

חידושים:

- דער מענטש מיינט אז ער האט נישט געזינדיגט ווייל ער האט נישט בוועל געווען, נישט געטאטשט, נישט געטון קיין קריבה לעריות. אבער ער ווייסט נישט אז „ראיית העיניים עוון גדול” — דאס קוקן אליין איז אן עוון, „שגורמת לגופו של ערוה.”

- **וויכטיגער חידוש:** דער רמב"ם זאגט „עוון גדול” — אבער „גדול” מיינט דא „לפי ערך” — גדול ווייל ס'ברענגט צו גופו של מעשה. ס'איז אזוי ווי אבק גזל, אבק לשון הרע — די חומרא איז דוקא ווייל ס'איז א קלייניגקייט, און ווייל ס'איז א קלייניגקייט מיינט דער מענטש אז ס'איז נישטא, און דאס ברענגט צו דער חומרא לגבי תשובה. אפילו ער איז נישט למעשה נכשל געווארן, דארף ער תשובה טון אויף דאס קוקן אליין, **פאר עס קומט אן צו דעם מעשה**.

ד) **המתכבד בקלון חבירו**

חידושים:

- דער רמב"ם האט דאס שוין געברענגט ביי „אין להם חלק לעולם הבא.” דער חידוש דא: ער איז נישט א רשע וואס האט ליב מצער צו זיין יענעם. ער זוכט פשוט כבוד. זיין מעטאד איז — ער איז נישט אזוי קלוג ווי דער רב אדער תלמיד חכם, אבער ער איז קלוגער ווי דער עם הארץ, סאו ער מאכט אייביג א קאנטראסט — ער פרעגט דעם עם הארץ, ער איז שטערקער ווי דעם שוואכערן. ער מיינט אז ס'איז נישט קיין חטא ווייל ער טוט נישט אקטיוו שלעכטס — „בליבו שאין בו חטא, ולא יתגאה בו ולא יבוש” — ער פילט גארנישט. נאר ער קאמפערט „מעשיו הטובים וחוכמתו למול מעשה חברו וחוכמתו.”

- [דיגרעסיע:] דאס איז פארבונדן מיט דער מנהג פון קריטיקירן אנדערע — ווען מ'קריטיקירט א צווייטן, איז דאס אפט ווייל „אזוי גלייכט ער זיך פיל בעסער.” ס'איז א חטא פון ענוה — אנשטאט זיין גאווה און זאגן „איך בין בעסער”, קריטיקירט ער יענעם.

ה) **החושד בכשרים**

חידושים:

- דאס מיינט נישט אז ער באשולדיגט זיי בפירוש — „בדעתו” — ער טראכט אין זיין הארצן שלעכטס אויף יענעם. „יחשוב במחשבתו שמא אלו חטאו, שמא הוא זלול.” ער זאגט „ס'קען זיין.” די עבירה איז: „שמעמיד אדם כשר בדעתו כבעל עבירות” — ער שטעלט א גוטן מענטש אין זיין קאפ ווי א בעל עבירה. דאס איז א „חטא אין דעות” — ער קוקט אראפ אויף מענטשן.

- **חידוש אין דן לכף זכות:** דא זעט אויס אז „דן לכף חובה” מיינט נישט נאר אין מעשה (ווי מ'דילט מיט יענעם), נאר אפילו אין מחשבה — א מענטש טאר נישט טראכטן שלעכטס אויף אן אנדערן אן ראיות. דאס האט צו טון מיט נקמה ונטירה — ווי אזוי מ'רעדט פון מענטשן האט אלעס צו טון מיט ווי אזוי מ'דזשאדזשט זיי.

- **פארגלייך צווישן מתכבד בקלון חבירו און חושד בכשרים:** ס'איז כמעט די זעלבע זאך — מתכבד בקלון חבירו טוט ער עס פאר אנדערע מענטשן (עקסטערנאל), חושד בכשרים איז פאר זיך (אינטערנאל). ביידע קומען פון דעם אז ער האלט זיך בעסער ווי אנדערע.

תשובה טון אפילו ווען עס איז שווער. דאס איז, „די ווערק“ — צו וויסן וואו די שוועריקייטן ליגן כדי מען זאל זיי באקעמפן.

- **צוריקקער צום אנהייב פון דעם פרק:** „מונע“ מיינט נישט אז דער אייבערשטער איז נישט מקבל תשובה פון אזעלכע מענטשן. „מעכב“ מיינט נאר אז עס איז שווערער, אבער דער גאנצער צוועק פון דעם אויסרעכענען איז צו **מוטיגן** תשובה, נישט צו אפשרעקן דערפון.

- **דער וואָרט „בעל“:** דער מענטש גייט פון זיין א „בעל חימה“ אדער „בעל לשון הרע“ צו ווערן א „בעל תשובה“ — דער זעלבער וואָרט „בעל“ (בעלות, אידענטיטעט) ווערט איבערגעדרייט פון שלעכטס צו גוטס.

- **פארוואס רעכנט דער רמב"ם אויס אלע 24 זאכן?** דער תכלית איז נישט צו זאגן אז מען קען נישט תשובה טון — פארקערט, דער ציל איז אז מען זאל וויסן וואס מען דארף ארבעטן דערויף, מען זאל פאקוסן אויף

תמלול מלא

הלכות תשובה פרק ד': כ"ד דברים המעכבים את התשובה

הקדמה: חזרה אויף די פריערדיגע פרקים

Speaker 1

אונז לערנען פרק... וועלכע פרק? פרק ד'. סאו הלכות תשובה האבן מיר דערווייל געלערנט די מצוה פון תשובה, מען דארף תשובה טון, און נאך פרטים וועגן תשובה. און אין די לעצטע פרק האבן מיר געלערנט די ענינים פון ווען מ'איז שוקל עבירות און זכותים פון א מענטש.

קודם כל, תשובה, די ענין פון חשבון הנפש, פון זיך אומקוקן אויף די מצב פון מצוות און עבירות, איז דא די פרטיות/דיגע ווען א מענטש טוט תשובה, איז ער מחויב בדעות אז ער איז שוקל ווי ער שטייט מיט זיינע מצוות און עבירות. און דאן האט מען אויסגערעכנט אז דער אייבערשטער איז שוקל, דער אייבערשטער קוקט אויף די וועלט און דער אייבערשטער קוקט אויף מענטשן, צו זיי זענען רבו חטאיו, רבו זכותיו, און אזוי ווייטער.

און פון דארט זענען מיר געגאנגען צו נאך ענליכע ענינים, צו די ענינים פון די מענטשן וואס פאר זיי איז זייער זייער שווער תשובה צו טון, מענטשן וואס חז"ל זאגן אויף זיי **"אין להם חלק לעולם הבא"**, זיי קענען נישט תשובה טון.

און אין דעם איז אויך געווען צוויי קאטעגאריעס. ס'איז געווען איינס וואס **"אין להם חלק לעולם הבא"** מיינט ממש ממש אז איינס, אז ס'איז זייער שווער פאר זיי תשובה צו טון, זיי דארפן אריינלייגן א גרויסע עבודה תשובה צו טון. און צווייטנס, אז אויב זיי טוען נישט תשובה, האבן זיי טאקע נישט קיין חלק לעולם הבא, מיתה אליינס וועט נישט העלפן פאר זיי.

און דערנאך האבן מיר אויסגערעכנט נאך זאכן וואס חז"ל זאגן אויף זיי **"אין להם חלק לעולם הבא"**, און דער רמב"ם האט געזאגט אז די חז"ל האבן עס געזאגט ארויסצוברענגען די חומר הדבר, אבער ס'איז נישט שייך ממש **"אין להם חלק לעולם הבא"**, נאר ס'איז צו מעורר זיין ווי שטארק מען דארף ארבעטן אויף תשובה, און ארויסצוברענגען ווי הארב ס'איז, הגם אז ס'איז נישט ממש אויף די זעלבע לעוועל **"אין להם חלק לעולם הבא"** ווי די וואס מען האט אויסגערעכנט אנפאנג.

ס'טייטש, אנפאנג האט מען אויסגערעכנט רשעים, ס'טייטש אפיקורסים, אדער מענטשן וואס זענען מצער כלל ישראל, אדער מענטשן וואס טוען ביד רמה. די צווייטע קאטעגאריע פון זאכן זענען געווען מער גרינגערע זאכן, איינער וואס איז מצער אנדערע אידן, מלבין פני חברו ברבים, וכו', אבער זיי זענען אויך גענוג הארב אז חז"ל ליגן זיי, מאכן זיי ממש ענליך צו די **"אין להם חלק לעולם הבא"** ווי פון די ערשטע.

דא גייט דער רמב"ם צו, מ'גייט מעתה מקובא דלכאיל, צו נאך זאכן וואס א מענטש דארף זייער שטארק זיך נעמען אין הארץ אז ער מוז תשובה טון, ווייל ער קען מיינען אז ס'איז נישט אזוי געפערליך, אבער עכט איז עס זייער שטארק געפערליך. און וועגן דעם לייגט מען זיי אריין אין א קאטעגאריע פון די דברים המעכבים את התשובה.

מבנה פון הלכות תשובה: צען פרקים

איך וויל צולייגן אדער מאכן מיינ וועג וויאזוי איך וואלט עס געפרעימט.

קודם כל, לאמיר פארשטיין, ס'איז דא הלכות תשובה צען פרקים, יא? צען פרקים אין הלכות תשובה. דער רמב"ם האט געזאגט אין די הקדמה אז ס'איז הלכות תשובה, **ועוד עיקרים מן האמונה כלולים עמהם**. איז זיכער אז די ערשטע, לכאורה קען מען עס צעטיילן... נאכדעם, די זיבעטע פרק דארף מען זען, ס'שטימט נישט אזוי גוט מיט מיינ חלוקה. אבער מער ווייניגער קען מען עס צעטיילן, די ערשטע פיר פרקים זענען הלכות תשובה, אויך אביסל ברייט, אזויווי אונז זאגן. אבער לאמיר זאגן, הלכות תשובה ודיני החרטה והודוי וכו'. און די צווייטע זעקס פרקים זענען ממש, הייבט זיך אן פון בחירה, און ס'גייט צו שכר ועונש, עיקרי הדת, געוויסע עיקרים וואס איז קאנעקטעד צו תשובה.

סאו דאס איז די לעצטע פרק פון תשובה, סאו אזויווי דו זאגסט, די לעצטע, ס'איז אזויווי די אחרון, די קלענסטע זאך פון תשובה.

וואס איך האב געוואלט מדייק זיין, דאס האט מיר דערמאנט אז דער רמב"ם האט נעכטן אין די פריערדיגע פרק געברענגט די זאכן וואס זענען נישט חלק לעולם הבא, וואס מ'זאגט אויף זיי. האט דער רמב"ם צוגעלייגט אויף זיי אן אינטערעסאנטע חידוש, ער האט געזאגט אז ס'שטייט אצל אומרי חכמים **שהרגיל בהם אין לו חלק לעולם הבא**.

דיסקוסיע: דער באגריף "הרגיל בהם" — חידוש פון דעם רמב"ם

יא, ער זאגט נישט פשט אז איינער איז איינמאל מבזה תלמיד חכם ברבים איז שוין אזא גרויסע חטא אז ער האט נישט קיין חלק לעולם הבא. קען זיין אז ס'איז פשט פון די גמרא, אבער דער רמב"ם לייגט צו א תנאי, אז ס'מיינט **הרגיל בהם**. אזויווי מיר האבן געלערנט נעכטן, אז מ'מיינט אז ס'איז א גאר א שלעכטער מענטש וואס איז נישט ראוי צו גיין צו עולם הבא. יא, סאו די רגילות, לכאורה איז א סארט... מיר האבן געלערנט אין הלכות דעות, יא, רגילות מיינט אז ער ווערט א שלעכטער מענטש, ער ווערט, ער באקומט א שלעכטע מידה, ער איז א שלעכטער מענטש.

און יעצט, די זעקסטע, לעצטע פרק איז...

Speaker 2

איך וויל נאר א קלייניגקייט, די רגילות איז אויך זייער ענליך צו דאס וואס מיר האבן געלערנט, אז איינער טוט אפילו נאר א קליינע עבירה, אבער ער טוט עס תמיד, און ער איז דארט געווארן א רגיל בה. אבער דארט שטייט שוין אז יעדע מין רגילות איז שוין א מין יד רמה, אזויווי אז ער... ווען איינער געווענליך טוט א מצוה, ער האט אסאך מליצה יושר אויף אים, ער נעמט זיך נישט אין די הענט. ס'איז אן אנדערע גדר, אבער די רגילות איז אן ענין פון יד רמה.

Speaker 1

יא, שטימט? די רגילות איז אן ענין פון סארט מרידה, און... איך וואלט נישט ממש דאס געזאגט. ווייל פארקערט, דאס הייסט, יענער רגילות איז נישט וועגן ער איז רגיל, נאר ווייל ער איז א יד רמה. אבער עס קען זיין א יד רמה אן רגילות, אפשר אזוי ווי א יוקם, א מענטש איז איינמאל מיט א חוצפה. אז חוצפה איז א דבר פון עצמו. רגיל איז פארקערט, ער כאפט נישט, ער איז מורד במלכות.

Speaker 2

רמב"ם רעדט דא, לכאורה האט ער פארשטאנען אז די לשון הז"ל דא מעכב מיינט ס'האלט אויף די תשובה, ס'מאכט אז די תשובה זאל דויערן לענגער.

דיסקוסיע: אויף וועלכע תשובה רעדט מען?

סא וועלכע תשובה? אבער לאמיר אויך טייטשן, אפשר למשל, יעדע מאל תשובה איז גענוג אז ס'איז דא וידוי מיט חרטה, דא דארף מען עפעס מער ארבעטן, מען דארף עפעס א גרעסערע עבודה. אבער לאמיר פארשטיין, פון וועלכע תשובה רעדט מען דא? דאס הייסט, אויב איינער האט איינע פון די זאכן, איז אים שווערער אויפצוהערן נישט צו לייגן תפילין, אדער אזא זאך?

Speaker 2

איך מיינן אז ס'מוז זיין אז דא תשובה רעדט מען פון די ברייטערע תשובה, וואס מיר האבן גערעדט מער אזויווי ער ווערט א בעסערער מענטש. און דאס איז נישט תשובה אויף א געוויסע זאך, דאס איז מער תשובה כללית, אזויווי.

Speaker 1

איך מיינן וואס דו מיינסט צו זאגן איז, ס'איז דא וויאזוי תשובה ווערט אנגענומען אין הימל, און ס'איז דא וויאזוי דער מענטש טאקע טוישט זיך. לכאורה, ס'קען זיין געוויסע מיינען דאס און געוויסע מיינען דאס, אבער ס'קען זיין אז מעכב תשובה מיינט אז פאר דעם מענטש קומט אן זייער שווער תשובה צו טון, ווייל ער איז זייער סטאק מיט די עבירה. אבער אפילו פאר דעם מענטש קען מען זאגן אז ס'איז דא אז ער זאל אויפהערן טון א געוויסע זאך, און ס'איז דא א ברייטערע תשובה וואס ער זאל ווערן א בעסערער מענטש, ער זאל זיין אן עובד ה', ער זאל זיין אן עובד ה' רגיל וואס טוט בעסערע זאכן.

מקור פון די ליסט – רי"ף אין מסכת יומא

רי"ף, סא ס'איז זייער אינטערעסאנט אז די ליסט, ערשטנס, די ווארט וואס דו האסט געזאגט קומט פון די רי"ף אין מסכת יומא ברענגט די ליסט, און ס'איז נישט דא קיין מקור. איך האב געקוקט אין כסף משנה, און אנדערע זאגן זיי האבן נישט געטראפן די מקור פון די רי"ף. זיי האבן געמיינט אז ס'איז א ברייתא, אבער די פאקט איז אז מ'האט עס געפונען ביים רמב"ם אליין אין תשובה, דא די תשובה. ווי קומט די מאמר רבינו יצחק, יצחק אלפסי, ווי קומט עס? דער רמב"ם האט נישט געטראפן קיין מקור? ער ווייסט נישט צו דער רי"ף האט עס אפשר אליינס געמאכט אדער נישט?

אבער דער רמב"ם זאגט, קום אהער, א חלק איז דאס רוב זאכן שטייען אין די משנה אין די תלמוד, דאס הייסט עס שטייט אז דאס זענען זאכן וואס זענען מעכבות התשובה, און מ'האט זיך אריינגעלייגט אין די ליסט, און אנדערע איז מביאור יוצא, דאס הייסט מ'קען עס לערנען בקל וחומר פון עפעס וואס שטייט.

און דער רמב"ם זאגט, דא האט ער שוין מסביר געווען די גאנצע זאך, און אויך האט ער מסביר געווען פארוואס, סיבת היות כאילו מעכבות התשובה, והלכות תשובה בחבורנו זה הכולל כל דיני התורה. סא דער רמב"ם האט דא געטון זייער א שיינע זאך, עס איז ממש אן עקזעמפל פון די טיימס וואס דער רמב"ם האט גענומען א גמרא אדער א רי"ף, איך ווייס, א פריערדיגע מקור, און ער האט עס ממש אויסגעשטעלט. ער האט נישט סתם איבערגעדרוקט די ליסט, ער האט אויך מסביר געווען וואס איז ראנג מיט יעדע זאך, און ער האט עס געמאכט אייגענע קעטעגאריעס.

דאס האט ער געמאכט פריער אין הלכות תלמוד תורה, איז געווען עשר דברים אוכל, פיר און צוואנציג זאכן וואס מ'איז חייב אויף דעם נידוי. יענץ האט ער יא גענומען פון א חז"ל, רי"ף? יענץ האט ער גענומען פון א חז"ל, ער האט עס אביסל געטוישט, ער האט אביסל געטייטשט, ער האט אביסל מסדר געווען, אבער ער האט גענומען די נאמבער פיר און צוואנציג שטייט אין חז"ל. די פיר און צוואנציג איז ער אנגעקומען אליינס.

Speaker 2

ניין, ניין, ניין, די לשון כ"ד איז די נאמבער פון די רי"ף.

יא, אבער ער זאגט, א יושר טוט עס אייביג, איז פשוט אז ער רעכנט זיך בכלל נישט מיט די עבירה. ווען איינער רוב מאל פאלגט ער, אסאך מאל פארגעסט ער, איז פשוט אז ער רעכנט זיך מיט די עבירה. אבער דער רגיל, ער האט אויסגעשניטן די עבירה. ס'איז ענליך צו יענעם מין.

Speaker 1

יא, אבער איך וואלט געזאגט אז יענץ איז א פראבלעם פון אזוי ווי כפירה בכלל. דא רעדט מען א פראבלעם אז ער ווערט א מענטש, אזוי ווי ער האט געשטעלט **נעשה לו כהיתר**, דאס איז מער אזוי ווי דו זאגסט. אבער ס'איז דא אזוי ווי **"עבר ושנה בה"**, ס'ווערט אים שווער צו פרוש זיין. א צווייטע זאך, נישט אז ער ווערט **נעשה לו כהיתר** אז ער ווערט א שטיקל כופר בעיקר, נאר ער ווערט, ס'ווערט אים שווער צו פרוש זיין, ער ווערט סטאק. און ספעציעל אין געוויסע זאכן וואס דער מענטש איז נוטה, מען קען זאגן אז דאס איז די זאכן וואס ס'איז די סדר אז מען ווערט סטאק אין דעם חלק.

Speaker 2

אבער למשל אויף לשון הרע האט ער געזאגט קלאר די ווארט **"בעל לשון הרע"**. בעל לשון הרע מיינט נישט אז ער רעדט אמאל לשון הרע. ער איז א לשון הרעניק, ער איז דער מענטש וועם יעדער איינער רופט צו פרעגן די לשון הרע.

Speaker 1

איך מיינן אז דער רמב"ם אין הלכות דעות האט אויך געמאכט די חילוק פון זאגן לשון הרע און **"קובע עצמו לספר לשון הרע"**, וואס דאס איז מענטשן וואס טוען דאס כסדר.

פרק ד' – דברים המעכבים את התשובה: כללי מהלך

און די זעלבע זאך, אויב אזוי פארשטייען מיר אז די דברים המעכבים את התשובה וואס מיר גייען דא לערנען, איז אויך זאכן וואס ער ווערט אזא סארט מענטש וואס ווערט אים שווער, ער ווערט סטאק אין זיין עבירה. מיר וועלן זען פארשידענע אנדערע ריזאנס, אבער ער ווערט סטאק צו זיינע זאכן. ס'איז זייער וויכטיג אין הלכות תשובה וואס איז קאנעקטעד מיט וועלכע סארט מענטשן. נישט נאר אז דער רמב"ם האט אנגעהויבן הלכות תשובה און מ'דארף תשובה טון אויף די עבירות, נאר צוביסלעך רוקט ער זיך צו מ'דארף ווערן א בעסערער מענטש. און די מעכבי תשובה זענען זאכן וואס מ'ווערט אזא סארט מענטש. באמת וועלן מיר זען אז די ענדע פון די פרק צייכנט דער רמב"ם אן ספעציעל ח' דעות, אז מ'זאל זיך פירן מיט ח' דעות. סא דאס איז א גרויסע מקור פאר די וועג.

הלכה א': עשרים וארבעה דברים מעכבין את התשובה

זייער גוט. זאגט דער רמב"ם אינעווייניג: **"עשרים וארבעה דברים מעכבין את התשובה"**. פיר און צוואנציג זאכן זענען מעכב תשובה. ס'איז אינטערעסאנט, מעכב מיינט נישט... מעכב מיינט געווענליך אזוי ווי אויפהאלטן. איינער איז מעכב איינעם מיינט ער האלט אים אויף. נישט מעכב, אבער ס'איז נישט מונע. ס'איז דאך מען קען תשובה טון, נאר זיי ווילן וויסן אז די תשובה קומט אן שווער. געווענליך איז תשובה נישט אזוי שווער, אדער א קומפנים תשובה איז עפעס וואס מען קען טון. דא דארף דער מענטש שווערער ארבעטן אויף תשובה.

דיסקוסיע: וואס מיינט "מעכב"?

סא וואס איז דער טייטש? איך הייסט, מען קען טייטשן מעכב איז פאר תשובה, פשוט, אפילו ס'קומט יום כיפור, איז עס מעכב אזויווי דם איז מעכב אין די קרבן, עפעס א זאך א צאה, ס'איז אפילו ער טוט תשובה מיט אלע הלכות, אויב ער האט געטון די עבירה העלפט עס נישט. ווייל מען קען טייטשן, דער ווארט מעכב נוצט מען אסאך מאל אויף אויפהאלטן, האלט יענעם אויף, ס'איז דאך ס'דויערט לענגער. אסאך מאל דא מעכב מיינט אז ס'איז א תנאי, אזויווי ביי א קרבן, די זאך איז מעכב די קרבן, איז עס ווי איינער פון, ס'איז נישט קיין כפרה אן דעם. אבער דא דער מעכב וואס דער

ס'איז דא איינער וואס ער זאגט ער לאזט נישט לייגן תפילין, דאס איז מבטל מצוות עשה. ס'איז דא א צווייטע זאך, מ'ויל מארגן זיין א שיעור און ער שטערט עס. ס'איז נישט קיין ביטול מצוות עשה. אבער ס'קען זיין אזוי ווי איך האב געזאגט, למשל, א באנטש אידן ווילן דאווענען בכונה, און ער שטערט די כונה פון א רבים פון דאווענען. איך זאג אפילו, מ'ויל מאכן א מנין אין שטעטל, און ער שטעלט זיך נישט צו. ער מאכט נישט קיינער זאל טון אן עבירה, ער שטעלט זיך נישט צו צו די פראדזשעקט פון מאכן א מצווה.

ב) המטה חבירו מדרך טובה לדרך רעה

די צווייטע איז, ער איז נישט נאר מחטיא א גאנצע רבים, נאר אפילו איין מענטש. ער איז מטה חבירו מדרך טובה לדרך רעה. ער איז מטה איין חבר, אבער ער טוט אסאך א הארבערע זאך. ער טוט עס טאקע נישט פאר א רבים נאר פאר א יחיד, אבער נישט אז איין עבירה איז ער אים מחטיא, נאר ער מאכט אים קאליע, ער מאכט אים א שוואכערע מענטש, כגון מסית ומדיח. ענליך צום מסית ומדיח.

מ'רעדט נישט דא א מסית ומדיח פאר עבודה זרה ממש, ווייל דאס איז דאך זיכער גאר הארב, וואס עבודה זרה האבן מיר שוין געלערנט, אויף דעם איז נישט דא קיין תשובה אדער כפרה, ווייל דאס איז זייער הארב. מ'רעדט דא איינער וואס איז א מסית ומדיח אויף א געוויסע מענטש, ער מאכט אים שוואכערע איד.

המקור מהתוספתא

די משנה, ער ברענגט אז דער מקור, איינער פון די מקורות נעמט ער עס איז די תוספתא אין נדרים ברענגט דאס א קל וחומר פון נכסים פון א עיר הנדחת וואס ווערן פארברענט. ס'איז פונקטליך. דאס הייסט, מ'רעדט דא פון א מסית ומדיח, און ס'איז נישט ריכטיג וואס איך האב געזאגט אז מ'רעדט נישט פון עבודה זרה, ווייל דאס איז... איך מיינן אז ס'איז זייער אינטערעסאנט, ווייל דאס איז ממש מדה כנגד מדה.

יא, דו מאכסט יענעם, דו ביסט די אפאזיט פון א מחזיר בתשובה, דו ביסט א מחזיר בשאלה, א מחטיא ברבים. ממילא דו ביסט נישט מספיק זיין אין ידיו לעשות תשובה, ס'איז א מדה כנגד מדה. אבער דאס איז אינטערעסאנט, ווען מ'טוט עס צו די רבים איז אפילו א קלענערע חטא. פאר איין מענטש איז עס ווען מ'מאכט אים ממש קאליע, מ'מאכט אים מדרך טובה לדרך רעה.

יא, אז מ'מיינט צו זאגן, יא, ער האט א גוטע חבר, יענער איז געווען א גוטע בחור, און ער מאכט אים א שלעכטע בחור. מדרך טובה, ס'איז געווען א שלעכטע חבר. סאו ס'איז דא מחטיא את הרבים, ס'איז דא איין מענטש, און יעצט איז דא א געוויסע מענטש סתם, און דא איז עס אסאך א גרעסערע צער פאר א מענטש.

ג) הרואה בנו בתרבות רעה ואינו ממחה בו

הרואה בנו בתרבות רעה, ער זעט אז זיין קינד גייט אין א שלעכטע וועג, ער האלט אינמיטן... תרבות מיינט אזויווי ער זוכט זיך צו מארגען אין שלעכטע זאכן, יא? יא, ער מיינט תרבות רעה. אזוי ווי גדל אזוי ווי... יא, ריבוי. ער וואקסט אויף א שלעכט קינד.

יא, א קינד גייט אין א שלעכטע דירעקשאן, ווייל איינער מהנד ביהוד, ואינו ממחה בו, און ער האלט אים נישט צוריק. ס'איז נישט אז ער מאכט אים גליין, אבער ער האלט אים נישט צוריק פון זיך אליין גליין מאכן.

פירוש הרמב"ם: בנו ברשותו

דאס איז דער רמב"ם מסביר, הוליד בנו ברשותו. אויף א צווייטן מענטש האט מען נישט די אחריות, אבער אויף דיין אייגן קינד, דיין קינד איז אין דיין רשות. אילו מיחה בו, ווייל דו וואלט מוחה געווען, ווייל דו וואלט געשטערט דיין זון פון גיין בדרך רע, הוי' פורש, וואלט ער זיך אוועקגעגאנגען פון דרך רע. ונמצא, כאילו החטיאו. קומט אויס, כאילו החטיאו. עס איז ענליך צו די פריערדיגע פאל פון איינער וואס איז מחטיא יענעם, ווייל דיין זון, מיט'ן עצם לאזן אים טון שלעכטע זאכן, איז עס אזוי ווי דו געסט אים רשות, איז אזוי ווי דו אימפארעסט אים צו טון שלעכטס.

Speaker 1

וואס שטייט נישט איז די אינערליכע קעטעגאריעס. דער רמב"ם מאכט דאס פון דאס, פיר אזעלכע זאכן, פינף אזעלכע זאכן, דאס האט ער אליינס געמאכט.

Speaker 2

אינטערעסאנט, ער טראכט, דאס זענען נאך פיר און צוואנציג זאכן פון נידוי, אזוי ווי נידוי ולשמים, מ'נעמט נישט אן זייער תשובה עפעס אזוי. סאו דא איז דא פיר און צוואנציג זאכן וואס מ'ווערט גע'נידויט, און דא איז דא פיר און צוואנציג מענטשן וואס זענען... אה, אין עולם הבא, פיר און צוואנציג. פיר און צוואנציג איז א גוטע נאמבער, און פיר און צוואנציג איז א שלעכטע נאמבער. אינטערעסאנט.

ערשטע קאטעגאריע: ארבעה מהן עון גדול

עניוועי, זאגט דער רמב"ם אזוי, יא. ארבעה מהן, פיר פון די פיר און צוואנציג, עון גדול, איז א גרויסע עבירה, און די סיבה פארוואס תשובה קומט אן שווער איז ווייל ס'איז א גרויסע עבירה, און דער אייבערשטער וויל זיי נישט העלפן תשובה טון. והעושה אחד מהם, און איינער וואס טוט איינער פון די פיר, אין הקדוש ברוך הוא מספיק בידו לעשות תשובה, לפי גודל חטאו. ס'איז טאקע אזוי, ס'איז דא אין חז"ל א זאך אז ווען איינער טרייט צו תשובה טון, באקומט ער הילף פון הימל, הבא לטהר מסייעין אותי, ער באקומט אפשר א געוויסע סייעתא דשמיא.

אדער אפשר למשל, מיר האבן פריער געלערנט אז א סייעתא דשמיא צו תשובה איז מסוגל פאר תשובה. ס'טייטט אפשר אז דער אייבערשטער גיבט פאר מענטשן גוטע מחשבות, מענטשן ווערן מעורר צו תשובה אין די טעג. אבער אויף די חטאים העלפט נישט דער אייבערשטער צו תשובה טון. דאס וויל ער זאגן אז מספיק בידו, דאס מיינט נישט אז דער אייבערשטער לאזט אים נישט תשובה טון, נאר ער באקומט נישט קיין הילף, ער דארף שווערער ארבעטן אויף תשובה טון.

הלכה א (המשך) — ארבעה עוונות גדולים

א) המחטיא את הרבים

און דער רמב"ם געבט נישט א ריזען. ער זאגט אז ווייל ס'איז א זייער גרויסע עבירה איז... ניין, ער געבט יא. ואלו הן, א) המחטיא את הרבים. איינער וואס איז מחטיא את הרבים. אונז האבן דאס געהאט נעכטן בעצם אין די "אין להם חלק לעולם הבא", יא. ובכלל עון זה המעכב את הרבים מלעשות מצוה. איינער וואס האלט צוריק א רבים פון טון א מצווה. נישט נאר ער מאכט זיי טון אן עבירה, נאר ער האלט זיי צוריק פון טון א מצוות עשה.

יא, אבער איך מיינן אז דעמאלטס האבן מיר געלערנט בפירוש, אין די פריערדיגע פרק, מחטיא את הרבים, האט דער רמב"ם געזאגט "אפילו בדבר קל", אפילו אויף א מצוות עשה. אבער ס'איז זייער מעגליך אז מחטיא את הרבים דארט מיינט ממש איינער שטעלט זיך אויף מיט א שווערד און לאזט נישט אידן גיין דינען דעם אייבערשטן. דא קען עס זיין אויף אסאך א גרינגערע פארנעם, איך ווייס, איינער וואס שמועסט הויך ביים דאווענען, און די גאנצע שול לכבוד דעם דאווענט נישט גוט. איז אן אסאך גרינגערע פאל. יענער מחטיא את הרבים איז אויך ווי א חלק אזוי ווי פון "ביד רמה", איינער וואס גייט אנטקעגן כלל ישראל, גייט אנטקעגן די תורה.

דיסקוסיע: וואס מיינט "מעכב את הרבים מלעשות מצוה"?

די מחטיא את הרבים דא קען זיין אפילו אויף א קלענערע פארנעם, איינער וואס מאכט אן אנדערע אידן מיט תאוות אדער מיט... דו קענסט נישט אנהאלטן. אבער מעכב את הרבים מלעשות מצוה, מער אזוי ווי דו זאגסט, די עקזעמפל סאונדט שרעקעדיג. אבער אפשר איז דא אזא זאך, ער לאזט נישט מאכן א שיעור. אפשר איז דא אזא זאך, נישט ער לאזט נישט מצוות מענות נישט ווערן פאררעדט, נאר ער לאזט נישט מאכן א מצוות עשה. אפשר קען מען אזוי זאגן.

חילוק צווישן "מעכב" און "שווער"

קען זיין, אבער איך זאג, ס'איז אביסל אנדערש ווי שפעטער. ווייל שפעטער איז עס שווער, אבער דו קענסט עס ערלעדיגן. ס'איז נישט איינגעגאנגען מיט'ן רבן, דו דארפט יעצט גיין אויפזוכן א באנטש מענטשן. אבער מדרך טובה לדרך רעה, צוריקגיין איז א קאז, ס'איז נישט זיכער אז דו גייסט קענען מצליח זיין.

ווען דו האסט מחטיא געווען איינעם אז ער האט וועגן דיר נישט געלייגט תפילין, קענסטו אים גיין בעטן ער זאל הייבן אן לייגן תפילין. אבער ער איז געווארן א שלעכטער מענטש, ווערן צוריק א גוטער מענטש איז א ריזיגע עבודה. דאס איז א מעכבת, ס'איז זייער שווער. אדער זיין זון איז געגאנגען בתרבות רעה, איז לכאורה די זעלבע זאך, אז דער מענטש איז געווארן רגיל אין שלעכט.

איז לכאורה די מעכב תשובה דא איז צוליב דעם אז ווי לאנג ער קען נישט טון די גרויסע... ס'איז ממש א נס צו קענען גיין און צוריקדרייען א מענטש פון דרך רעה צוריק לדרך טובה. וועגן דעם איז עס מעכב. ווי לאנג מען טוט דאס נישט, איז עס מעכב. אפשר מיינט ער אזוי.

פארוואס זאגט דער רמב"ם די גאנצע ליסט?

פארוואס זאגט ער אונז די גאנצע ליסט? וואס טוט די ליסט דא? די ליסט מיינט זיך צו זאגן אז מ'זאל שטארק נזהר זיין אין די זאכן, ווייל געווענליך טראכט א מענטש, איך קען דאך אלעמאל תשובה טון. ס'איז נישט אז אויף אלעס קען מען תשובה טון. סאו, אזוי ווי דו זאגסט, ווייל ס'איז שווער, פאר וואטעווער ריזען, אבער קען זיין פאר דעם מענטשן, ס'ברענגט ארויס די חומר הדבר, וואס דאס איז.

ס'איז דא פארשידענע וועגן ארויסצוברענגען חומר. מען קען זאגן, "איינער וואס איז עובר אויף דעם באקומט א גרויסע עונש." ס'איז דאך א וועג פון זאגן, "הער אויס, אויף דעם גייט מען נישט קענען תשובה טון." אזוי איז עס. האסט נישט פארגעסן צו לייגן תפילין איין טאג, דו קענסט אין איין סעקונדע תשובה טון. אבער אז דו האסט געזאגט "שבת איז אויף", אז דו האסט געזאגט "לא זימים שפתותינו מלומר לך", דו האסט נישט מוחל געווען אויף דיין זון וואס דו קענסט, דו קענסט נישט קענען תשובה טון. דו קענסט אים נישט קענען, אקעי, מיר וועלן זען שפעטער, אבער ס'איז זייער א... זייער שלעכט דיך, וואס אזוי ווי דו זאגסט, ס'איז נישט דא קיין וועג צוריק, צוריקגיין א כהאי גוונא.

ד) האומר אחטא ואשוב

די פערדע זאך פון אים איז, "האומר אחטא ואשוב", איינער וואס נוצט תשובה אלס א מאטיוועישאן צו זינדיגן. ער טראכט זיך, "זאל איך זינדיגן, זאל איך נישט זינדיגן? יא, לאמיר זינדיגן, איך קען שוין נאכדעם תשובה טון." דו קענסט נישט, ווייל דיין כוונה איז געווען אז ס'איז א ניגע. דיין תשובה האט דיר געמאכט זינדיגן. ממילא, יעצט טראכטסטו אז דו גייסט יעצט תשובה טון, און נאכדעם וועסטו נאכאמאל זינדיגן. איך נעם נישט דיין תשובה ערנסט. זיין תשובה איז נישט ערנסט, ווייל מ'זאגט, דיין תשובה איז צו קענען נאכאמאל זינדיגן, יא? ווייל ביי דיר איז תשובה אזא איזי זאך, מ'זינדיגט מיט די תשובה, ס'איז א דזשאק.

"אחטא ויום הכיפורים מכפר"

בכלל זעה איך, האומר, לא דוקא תשובה, נאר ער זאגט, "אחטא ויום הכיפורים מכפר." ער נעמט נישט ערנסט די ענין, וואס איז די כח התשובה פון יום כיפור, די כח הכפרה פון יום כיפור נעמט ער נישט ערנסט. זייער גוט.

דיסקוסיע: פירוש "אחטא ואשוב, אחטא ואשוב"

ס'איז זייער אינטערעסאנט, ווייל די גמרא אין יומא זאגט, אין אונזער גירסא אין די משנה שטייט, "האומר אחטא ואשוב, אחטא ואשוב." זאגט די גמרא, דאס איז צוויי מאל ווייל "עבר עבירה ושנה בה נעשית לו כהיתר." משמע אין די גמרא איז נישט דיין פשט, נאר די פשט איז אז ער האט שוין געזינדיגט צוויי מאל, דעמאלטס ווערט אים שווער תשובה צו טון. אבער די רמב"ם

איך ווייס אז אלע מפרשים האלטן נישט פון דעם, אבער איך מיין אז עס איז נאך אלץ אמת. אקעי, די מפרשים וועלן זיך וועלן אנדערש טייטשן די ווערטער "מחנך ביהוד". יא. דער רמב"ם, מיר האבן חלילה נישט געזען אזא סארט זאך. מען מעג עס זאגן, ווייל מענטשן כאפן נישט.

חידוש: "בנו ברשותו" — די גרענעץ פון אחריות

דער רמב"ם לייגט צו "בנו ברשותו". מען דארף וויסן, אויב איינער איז בנו נישט, אויב ער איז ברשותו, ער איז אויס רשותו, ער איז אויס רשותו, דאן קאונט עס שוין נישט, דארף מען נישט. ס'איז דא די גמרא אז המכה בנו הגדול איז עובר אויף לפני עור.

איי גוט. אסאך מאל, אין געוויסע עידזשעס, מענטשן כאפן נישט אז זייערע קינדער זענען ברשותם, און זיי כאפן נישט אז די טאטע קען אים זאגן איין ווארט און ער וועט אויפהערן צו גיין מיט די שלעכטע חברים. און מען דארף וויסן אז ס'איז דא אן ענין פון "ס'איז נישט מיין פאלט, ער האט שלעכטע חברים". אבער דו קענסט אים מוחה זיין, און דו דארפט זאגן די אלע זאכן. ס'איז נישט... איי גוט.

ד) בכלל זה — כל שאפשר בידו למחות

זאגט דער רמב"ם, **בכלל אומרים זה, בכלל פון דעם**, איז איינמאל דו פארשטייסט מער די סיבה פארוואס די זאך איז מעכב תשובה, ווייל דיין זון איז אין דיין רשות, קומט אויס אז יעדער מענטש וואס איז אין דיין רשות, **כל שאפשר בידו למחות באחרים**, איינער וואס האט כח איבער אנדערע מענטשן און ער קען זיי מוחה זיין צו ווערן בעסער, **בין ברבים בין ביחיד, ולא מיחה**, ער האט זיי נישט געשטערט פון ווייטער ווערן קליינער, **אלא הניחם בכשלונם**, ער לאזט זיי בלייבן ווייטער אין די וועג וואס זיי ווערן נכשל, איז עס בגדר זה, ס'גייט אריין אין די גדר.

פארוואס זענען די זאכן מעכב תשובה?

איך מיין אז די ערשטע דריי איז זייער פשוט פארוואס ס'איז שווער תשובה צו טון, ווייל אפילו אויב דו טוסט תשובה, אבער יענער מענטש האט זיך נאך נישט תשובה געטון. ס'קען זיין די וועג וויאזוי מ'טוט תשובה וועט העלפן, ווען דו גייסט און דו ביסט מחזיר בתשובה דעם רבן אדער דעם יחיד אדער דיין זון, אבער ווי לאנג דו טוסט נישט דאס, דו אליין טוסט תשובה, וואס העלפט עס? אבער דו האסט יענעם קאלע געמאכט, וועגן דעם איז עס מעכב תשובה. לכאורה פשוט.

דיסקוסיע: וויאזוי דער אייבערשטער מעכב תשובה

יא, אבער ס'איז אינטערעסאנט אז אויף דעם זאגט נישט דער רמב"ם... איך וואלט געקענט טראכטן פארשידענע וועגן וויאזוי מ'שטערט. למשל, איינער האט מחטיא געווען א רבן, נאכדעם וועט ער תשובה טון, קומט דער רבן און זאגט, "אהא, דו האסט אונז געמאכט טון אלע עבירות, און אונז גייען דיך נישט לאזן תשובה טון." אבער דער רמב"ם ברענגט נישט ארויס אז דאס איז א סיבה. ער זאגט אז דער אייבערשטער גייט דיר נישט העלפן.

דא, די זאכן קענען זיין אפילו נאך פשוט'ער וויאזוי דער אייבערשטער העלפט נישט. נאר דיין תשובה איז נאך נישט בשלימות, דיין תשובה פעלט נאך א גרויסע תנאי אין די תשובה. ס'איז שוין נישט אין דיין הענט, די תשובה איז נישט אין דיין הענט, ס'איז אין די הענט פון נאך מענטשן. סאו וויאזוי וועסטו טון א פולע תשובה? דו דארפט יעצט ארומליפן טרעפן די אלע מענטשן און זיי מחזיר בתשובה זיין. ס'איז א גרויסע שווערע ארעוואניע.

די פראבלעם גייט דער רמב"ם זאגן שפעטער. איך מיין ער האט שפעטער א קאטעגאריע פון זאכן וואס איז שווער תשובה צו טון ווייל ס'איז אסאך מענטשן. דא וואס דער רמב"ם זאגט "אינו מניחין אותו לעשות תשובה" מיינט ער נישט אויף די חטא. איך מיין ער זאגט דא אז דער אייבערשטער לאזט אים נישט טון תשובה באופן כללי. ער קומט יום כיפור, ער וויל ווערן בעסער, דער אייבערשטער וויל נישט, ער גייט דיר נישט העלפן. דו גייסט נישט באקומען קיין התעוררות יום כיפור. אלע אידן באקומען התעוררות יום כיפור, און דער וואס איז מחטיא את הרבים באקומט נישט.

וכפרה, עס העלפט נאר פאר די מענטשן וואס זענען דארטן אין שול. ס'איז דא א תנאי, ער זאל זיין דארטן ווען ס'איז געשען, אבער אדרבה, דו ביסט נישט דארטן, וויאזוי זאלסטו תשובה טון?

"לא יאמרו". ביי איינער זוכה יאמרו בסוכות של עושים, דו ביסט נישט קיין זוכה זיין אין די זכויות וואס זיי טוען. טאקע ביים זינדיגן מיט'ן עולם ביסטו געווען דארטן? אין די רעסטאראנט וואו די גאנצע עולם איז פארזאמלט, ביסטו געווען דארטן?

דער פשט פון "פורש מן הציבור" - נישט נאר עקסטרעמע פרישה איך מיין, ער זאגט, א פורש מן הציבור מיינט נישט צו זאגן אז ער באלאנגט נישט פאר די אידן, נאר ער איז נישט דארטן ווען דער עולם טוט תשובה. דאס קען זיין אזוי עקסטרעם, אבער ס'קען אויך זיין, איך מיין, אזעלכע מענטשן ווי מיר וואס האלטן זיך אינדיווידזשועלס, זענען אויך א שטיקל בכלל דעם.

מען דארף אפשר טרעפן, אפשר קען איך זאגן, איך האב מיין אייגענע דרך התשובה וואס גייט נישט דורך די ציבור, אבער ס'איז אן אמת'דיגע חסרון. יעדער איינער, אפילו ס'איז א שטיבל אידן, עפעס א גרופע, אבער זיי האלטן זיך אז זיי זענען פרומע, זיי פארלירן אויך עפעס פון דעם, ווייל דער עולם אמאל מאכט זיך א סורות, און דו ביסט נישט פארט. ס'איז דא תקנות הציבור, יעדער איינער דארף טון געוויסע תקנות, און דו ביסט נישט פארט.

לכאורה, דער וואס גייט צו יעדער מוסר דרשה איז א גאר שטארקע תשובה, ווייל ער האלט איין אלע טשענסעס פון תשובה. ס'איז דא דער וואס גייט נאר ממש יום כיפור אין שול, ער פארלירט רוב אפארטוניטיס פון תשובה. ס'קען אויך זיין איינער וואס איז נאר צו צופיל ציבור, ער טוט קיינמאל נישט תשובה, ער גייט נאר צו זיין. ער איז שוין אן עכטער בושא, יא.

ב) החולק על דברי חכמים

ס'ווייטער, זאגט ער, "והחולק על דברי חכמים", איינער וואס קריגט זיך אויף די ווערטער פון חכמים, און פארוואס איז אים שווער תשובה צו טון? "לפי שמחלוקתו גורם לו לפרוש מהם". יעדע מאל ווען דער רב זאגט דברי כיבושין, יעדע מאל דער מגיד זאגט דברי התעוררות, ער מאכט אים אוועק, און ער מאכט מחלוקת, ער קריגט זיך אויף דעם רב, און "גורם לו לפרוש מהם", אוועקצוגיין. ממילא, ווען איינער דארף א דרך התשובה, גייט ער נישט וויסן די דרך התשובה, ער גייט נישט וויסן וויאזוי תשובה צו טון.

אה, סאו "חולק" מיינט נישט דא אז ער דינגט זיך, ער שלאגט זיך. ניין, ער גייט אוועק. מחלוקת מיינט, אזויווי מיר האבן געלערנט, "חולק על רשותו של רבו", ער מאכט אן אייגענע ישיבה, ער מאכט אן אייגענע... ס'איז ענליך צו "פורש מן הציבור", אבער דאס איז "פורש מן הציבור" נאר פון די חכמים. ס'איז דא איינער וואס איז "פורש מן הציבור" און "פורש מן החכמים". ער מאכט זיך אן אייגענע ישיבה, אבער אין זיין ישיבה קען מען אים נישט לערנען די שלחן ערוך פון תשובה אזוי גוט. ער גייט נישט וויסן די דרכי התשובה.

ג) המבזה את המועדות

די דריטע זאך איז **המבזה את המועדות**, איינער וואס שפעט אפ פון מצוות און ער נעמט נישט מצוות ערנסט. אפשר איז ער אפילו נישט עובר אויף די מצוות, אבער ס'איז נישט חשוב ביי אים. זייער ענליך צו וואס אונז האבן נעכטן געלערנט, המבזה את המועדות.

פארוואס? "כיון שנתבזו בעיניו, הרי הוא רודף אחריהן ואינו עוזבן". איינער וואס ער פאלט אמאל דורך, אבער ער ווייסט נאך אלץ די חשיבות פון די מצוה, ער זאגט תפילין איז זייער הייליג, ער ווייסט די אלע מעלות וואס תפילין טוט פאר א איד, און ער ווייסט די חשיבות, אבער ער פאלט אמאל דורך און ער לייגט נישט תפילין, ווייסט ער אז ער וועט תשובה טון און ער וועט צוריק אנהייבן לייגן תפילין.

דער חילוק צווישן איינער וואס פאלט דורך און איינער וואס איז מבזה אבער אויב ס'איז זייער אן אפטע זאך וואס מענטשן טוען, ווייל ער האט נישט געטון א שטיק צייט, זאגט ער, "אה, ס'איז נישט אזוי וויכטיג צו לייגן

ברענגט נישט דאס. די רמב"ם האט דאס פשט געזאגט אזוי ווי דו זאגסט, אז "אחטא ואשוב" איז אליינס א זאך וואס איז נישט גורם.

לשון הרמב"ם: "לא יסייע השם"

אה, דו זעסט זייער שיין, די רמב"ם זאגט ממש די לשון וואס דו האסט געזאגט, איי עם ספיקינג, כלומר, "לא יסייע השם לעשות ביום הכיפורים מה שבא יראה שיתכפר בו". ס'איז נישט אז דער אייבערשטער איז מוחל אין יום כיפור. דער אייבערשטער העלפט. ס'איז דא א פשוט'ע זאך, דער אייבערשטער העלפט אז יום כיפור גייט מען אין שול און מ'האט ישוב הדעת, מ'קען תשובה טון. דער מענטש, פונקט יום כיפור האט ער עפעס א צרה, ער האט נישט קיין ישוב הדעת.

חידוש: וואס איז "עכטע אחטא ואשוב"?

אבער דאס איז עכטע "אשוב ואחטא". דאס מיינט נישט אז דער מענטש זאגט "אשוב ואחטא", יא? דאס וואס מען זאגט אז מען גייט נישט תשובה טון ווען ער פאלט צוריק, דאס איז נישט עכטע "אשוב ואחטא". עכטע "אשוב ואחטא" מיינט ער זינדיגט אויפ'ן פלאן תשובה צו טון. דאס איז נישט קיין וועג. מען קען נישט זינדיגן אויפ'ן פלאן תשובה צו טון. דאס מוז מען זאגן, ער גייט נישט קענען תשובה טון. דער פלאן גייט נישט ארבעטן.

ס'איז געווען א דרשה וואס מ'האט געזאגט אז עכטע "אשוב ואחטא" איז נישט דא אין די לעצטע יארן, קען מען שוין נישט טון עכטע "אשוב ואחטא".

המשך: "אשוב ואחטא" - חילוק בין בושא לבין הכרת מוגבלות

דער מענטש, פונקט יום כיפור האט ער געטון אן עבירה, ער רעדט נישט קיין איין ווארט. אבער דאס איז עכטע בושא. דאס מיינט נישט אז דער מענטש זאגט "אשוב ואחטא", יא? דאס וואס מ'זאגט אז מ'גייט טון תשובה און מ'פאלט צוריק, דאס איז נישט עכטע בושא.

עכטע בושא מיינט אז ער זינדיגט אויפן פלאן תשובה צו טון. דאס איז נישט קיין בושא. ער זינדיגט אויפן פלאן תשובה צו טון, און דער אייבערשטער זאגט, "איך וועל דיר נישט געבן קיין תשובה צו טון". דארט וועל איך דיר גארנישט העלפן.

ניין, ווען א מענטש זאגט "עכטע בושא", זאגט ער אז חטא איז א קלייניגקייט, מ'גייט דאך שנעל טון תשובה. ער נעמט נישט קיין חטא ערנסט. איינער וואס זאגט "אשוב ואחטא" איז פשט אז ער איז מכיר אין זיינע מוגבלות, ער זאגט אז איך בין א מענטש וואס פאלט זייער שנעל דארט. ס'איז אן אנדערע מין זאך.

חמשה דברים המעכבין את התשובה - הקדמה

שוין, לאמיר גיין ווייטער. יעצט, איז דא די ערשטע פיר זאכן. די נעקסטע פינף זאכן זענען אן אנדערע מין גדר. זיי זענען "מעכבין את התשובה". ס'איז נישט קיין גרויסע עבירה, יא? ס'מאכט נאר אז ס'וועט זיין זייער שווער תשובה צו טון. ס'מאכט אזוי ווי ס'וועט זיין א שווערע טיר וואס ווערט פארשפארט פאר תשובה, און מ'דארף זייער שווער ארבעטן אויפצוברעכן יענע טיר.

זאגט דער רמב"ם, "חמשה דברים הן המעכבין את התשובה מפני עושיהן". זיי פארשפארן צו די טיר פון תשובה, די וועגן פון תשובה, פאר די וואס טוען די עבירות. ואלו הן:

א) הפורש מן הציבור

הפורש מן הציבור. איינער וואס איז א פורש מן הציבור. אבער אויך לאו דווקא נישט אויף אזא פארנעם ווי מ'האט געלערנט נעכטן אין איינעם פון די חלקים, אז דאס זענען געווען ממש, איך ווייס, מענטשן וואס זענען ממש גרויסע מומרים און רשעים.

אבער איינער וואס גייט נישט אין שול ווען ס'איז דא אן עצרת התעוררות, אדער ווען דער רב זאגט דברי מוסר. פארוואס? זאגט דער רמב"ם, "לפיכך בשעה שיעשו תשובה לא יהיה עמהן". ווען דער ציבור טוט תשובה, למשל עצרת תשובה, ווען דער עולם זאגט, אזוי ווי דער רמב"ם זאגט אין הלכות תשובה, עצרת תשובה זאגט מען מער דברי כיבושין, דברי סליחה

גייסטו נישט קענען לערנען, און וואס גייט געשען איז, דו גייסט נישט האבן א רבי וואס גייט דיר דאס.

עס קען זיין גרעסערע עבירות, אבער אן מבזה רבותיו קען מען מחזיר זיין ס'קען זיין אז ס'איז געווען מענטשן וואס האבן געטון גרעסערע עבירות ווי יהושע, אזוי זעט דא אויס, און גחזי, אבער זיי האבן נישט מבזה געווען זייערע רבי'ס, און זיי האבן געהאט זייערע רבי'ס, און מ'האט געקענט מענעדזשן מיט זיי מחזיר זיין בתשובה, אבער איינמאל מ'איז מבזה די רבי'ס, אפילו מ'טוט נאר א קלייניגקייט, און אזוי שטייט טאקע אין די גמרא, וואס האט יהושע געטון? ער האט נישט געטון קיין שמידות רעות, ער האט געטון קליינע עבירות, ער האט געטון קליינע עבירות, אבער איינמאל ער איז געווען מבזה רבותיו, האט ער נישט געהאט ווער עס זאל אים צוריקברענגען.

הלכה למעשה: די חשיבות פון דביקות אין רבותיו, חכמים און ציבור זייער גוט, און דאס איז די זאך. סאו עס קומט אויס אויב מ'ווייל דאך אויסלערנען אן הלכה למעשה פון די אלע זאכן איז, אז עס איז קלאר וויפיל מ'דארף זיך דבוק זיין אין די רבותיו, אין די חכמים, אין די ציבור.

איז דאס גילוי, יא? פארקערט, מ'רעדט אויבן נעכטן. איך האב דיר געווען געגעבן די פינפטע, לאמיר זען.

ה) השווא את התוכחה

"שווא את התוכחה" איז איינער וואס האט פיינט ווען מ'מוסר'ט אים. ער לאזט נישט מ'זאל ווייזן זיין רבי'ן אין חלולי, ער לאזט נישט זיין רבי זאל אים זאגן מוסר, ער לאזט נישט מענטשן זאלן אים זאגן מוסר. פארוואס שרייט ער **"לא יניח לו דרך תשובה"**? די תשובה געשעט דורך דעם וואס מ'הערט צו ווען איינער מוסר'ט אים. שטייט **"תוכחה גורמת לתשובה"**. ווען מ'איז מוכיח איינעם, מ'ווייזט אים אויף זיינע שוואכקייטן, איז גורם צו תשובה. אבער אויב ער לאזט נישט, ער האט פיינט ווען מ'זאגט אים מוסר, גייט ער נישט קענען תשובה טון.

פארוואס איז תוכחה גורמת לתשובה? **"שבזמן שמודיעין לו לאדם הטאיו ומכלימין אותו, גורם לו תשובה"**. ווען מ'איז מודיע פאר א מענטש וועגן זיינע עבירות און מ'פארשעמט אים, און ער שעמט זיך מיט דעם, גורם לו תשובה, דעמאלטס וועט ער תשובה טון. אזוי זעט מען קלאר אין די תורה אז דערמאנען פאר א מענטש זיין מצב מאכט אים תשובה טון.

הלכה ג: ראיות פון תורה אז תוכחה גורמת תשובה

ווי משה זאגט אין די תורה, **"זכור אל תשכח"**. ער גייט דא אויסרעכענען פארשידענע פלעצער וואו מ'זעט דאס אין חז"ל. ווייל אין אנדערע ווערטער, ס'איז זייער א שווערע זאך, ווייל רוב מענטשן האבן פיינט תוכחה און זענען אלע שונאי תוכחה. דער רמב"ם זאגט אז מ'דארף נישט ליב האבן תוכחה. וואס איז תוכחה? מ'פארשעמט דך. פארוואס דארפטו דאס נישט ליב האבן? ווייל ס'דערמאנט דך דייענע חסרונות. זאגט דער רמב"ם, יא, אבער דאס איז גורם זיך צו פאררעכטן. און ער ברענגט ראיות אז די תורה אליין האט מיין פאטער געשעמט די אידן. פארוואס? נישט ווייל דער אייבערשטער האט פיינט די אידן, נאר ווייל ער וויל זיי זאלן תשובה טון. יא? רייט.

די אלע זאכן וואס מ'זעט ווי די תורה ווייזט אז דערמאנען אז מ'האט געזינדיגט די גאנצע צייט מאכט תשובה טון, יא? אבער די תורה אליין, די תורה אליין, ס'איז דאך א תורה וואס מ'לערנט, די תורה וואס אידן האבן ליב, וואס מ'האט ליב די תורה. אבער אז ס'איז א שונא תוכחה, איז דאך פארשטיי איך נישט פארוואס די תורה האלט אין איין מחייב זיין צו האקן אויף די אידן. ניין, די תורה וויל מאכן תשובה זאלן די אידן טון, נו?

פסוקים פון תוכחה אין תורה

ווי משה זאגט אין די תורה, **"זכור אל תשכח את אשר הקצפת את ה' אלקיך במדבר"**. בייסקילי, מ'דערמאנט פאר אידן אז זיי האבן געזינדיגט אין מדבר. און די פסוק שטייט, **"ממרים הייתם עם ה'"**. אויך האט מען דערמאנט אידן זייערע חטאים. אה, אה, איך דארף עס מאכן אזוי, ס'איז אלץ איין פסוק בערך. און וואס שטייט? **"ולא נתן ה' לכם לב לדעת ועינים לראות"**. מ'זאגט פאר א מענטש, דו ווייסט דייענע שוואכקייטן. אדער ווען

תפילין. " ער הייבט עס אן מבזה זיין. איז דער ערשטער מענטש האט א שטיק צייט נישט געלייגט תפילין, אבער ער איז נישט מבזה, ער גייט צוריק אנהייבן און אלעס וועט זיין גוט, ער גייט תשובה טון, ווייל אויף מצוות עשה קען מען תשובה טון.

אבער איינמאל דו האסט מבזה געווען די זאך, **הרי הוא רודף אחריהן ואינו עוזבן**, פארשפארסטו מיט'ן מבזה זיין פאר דיר אליין די דרכי התשובה. **ואם לא יעזבם, מה יזכה?** וויאזוי גייסטו תשובה טון? דו גייסט נאר תשובה טון אויף זאכן וואס דו געדענקסט יא אז ס'איז חשוב, אבער די זאכן וואס דו האסט שוין אפגעשפעט פון זיי, גייסטו נישט תשובה טון אויף זיי. אויב אזוי, וויאזוי וועסטו תשובה טון אויף דעם?

חידושי: מצוות וואס זייערע סגולות איז תשובה

איך וואלט געזאגט מער, אויף מצוות וואס זייערע סגולות איז צו מעורר זיין תשובה, למשל תקיעת שופר, האבן מיר געלערנט אויף תקיעת שופר אז ס'איז גורם תשובה. אויב איז דא איינער וואס זאגט, "שופר? נע, ס'איז א מנהג, איך ווייס, ס'איז נישט אזוי וויכטיג", וועט ער נישט זוכה זיין. זוכה זיין מיינט נישט נאר אין די מצוה אליין, ווייל מצוות טוען אסאך מער ווי די מצוה פון תקיעת שופר וואס מיר האבן געלערנט פריער, איז א מצוה וואס די סגולה פון די מצוה איז צו מעורר זיין תשובה.

אבער איך וואלט געזאגט אפשר אביסל פארקערט, אז אפילו אויב ער וועט תשובה טון, אבער אויף די אלע מצוות וואס ער איז מבזה גייט ער נישט תשובה טון. דאס הייסט, ער גייט קומען אין שול און ער גייט געדענקען אז אמונה בה' איז זייער זייער וויכטיג, אבער די אלע מצוות וואס ער איז מזלול אין זיי, אויף יענץ גייט ער נישט תשובה טון. וועט זיין תשובה נישט זיין בשלימות. איך זאג אלץ בהמשך אז מ'מיינט דורך אז איך מיינ אז תשובה מיינט נישט דא נאר אויפהערן צו טון עבירות, נאר ס'מיינט אז די מטהר פון חטאים, דו ווערסט א בעסערע מענטש, וכו'.

ד) המבזה רבותיו

זאגט דער רמב"ם ווייטער, **המבזה רבותיו**, איינער וואס איז מבזה זיינע רבי'ס. איז דאס השם, און דאס וועט זיין, די זאך, די מבזה זיין די רבי'ס, **גורם להם**, איז גורם צו די רבי'ס, די דאך ווילסטו האבן א רבי ווי יהושע און גחזי, זייערע רבי'ס זענען אויך נישט מלאכים, זיי זענען יומען ביאינגס, זיי וועלן דך נישט קענען מקרב זיין, זיי וועלן דך אוועקשטופן, זיי וועלן דך אויפהערן מעורר זיין, זיי וועלן אויפהערן רעדן צו דיר, אזוי ווי עס איז טאקע געשען צו צוויי מענטשן, יהושע, וואס איז שוין נעכטן דערמאנט געווארן, איינער וואס האט פארלוירן זיין חלק לעולם הבא, און גחזי, וואס זיי האבן געהאט גרויסע רבי'ס, אבער איינמאל זיי האבן אנגעהויבן גיין אין שלעכטע וועגן, זייערע רבי'ס וואלטן זיי צוריקגעברענגט, אבער ווייל זיי האבן מבזה געווען זייערע רבי'ס, האבן זייערע רבי'ס זיי נישט געקענט צוריקברענגען.

ביז מ'איז נישט ניטראד, ווען איינמאל דו וועסט ניטראד, וועט דער רבי דך נישט מורה זיין א להמציא מלמד, דער מורה דרך האמת, ס'איז נישט דער רבי וועט דך ווייזן די אמת'דיגע וועג, ממילא וועסטו נישט תשובה טון.

די גמרא'ס בלעים און דער רמב"ם'ס תירוץ

ס'איז זייער וויכטיג צו געדענקען, די גמרא זאגט אויף די צוויי אידן, יא, **לעולם תהא שמאל דוחה וימין מקרבת**, נישט דוחה זיין, **לא כיהושע וגחזי, לא כגחזי שדחפו אלישע בשתי ידיים, ולא כיהושע בן פרחיה שדחפו ישו הנוצרי בשתי ידיים**. די גמרא בלעימט די אלע גרויסע אפיקורסים וואס עס זענען אין כלל ישראל, די אלע רשעים, די בלעים איז אז זייערע רבי'ס האבן זיי נישט מקרב געווען. אבער דא זאגט דער רמב"ם אז ער האט זיך דאך אביסל צו בלעימען, ווייל ער האט זיך אנגעהויבן מיט די רבי.

ניין, דער רמב"ם זאגט אזוי ווי איך האב געטראכט, אז די רבי'ס גייען דאס טון, ווייל אזוי ארבעט עס, וואס קען מען טון, א מענטש איז נאר א מענטש. אפילו די רבי'ס וועלן טרייען, אז דו קומסט נישט מיט דרך ארץ לערנען,

איינער וואס איז אין א פאזיציע פון פאוער איז זייער שווער צו טרעפן איינער זאל אים מוכיח זיין אמאל. מ'דארף טרעפן א... א שונא פאר אן אוהב קען ער נישט. רבי יחנן בן זכאי האט געזאגט, "דארף מען מוסר זאגן מיר אויך".

הלכה ד — המשה דברים שאי אפשר לשוב בתשובה גמורה

אקעי, זאגט דער רמב"ם ווייטער. נאכדעם איז דא נאך א נייע, נאך פינף זאכן. ער צעטיילט זיי אין גרופעס פון פינף. פארוואס? ווייל ס'איז דאך דא פיר און צוואנציג. ס'מוז זיין פיר גרופעס פון פינף און איין גרופע פון פיר. יא.

זאגט דער רמב"ם ווייטער, ומהם, נאך א גרופע, איז "המשה דברים העושה אותן אי אפשר לו שישבו בתשובה גמורה". נאך פינף זאכן, וואס דער וואס ווערט נכשל אין די זאכן איז זייער שווער פאר אים, אדער אוממעגליך, ער זאל טון תשובה גמורה. דאס הייסט, ער קען טון תשובה, אבער נישט גמורה. פארוואס? ווייל ס'איז אן עבירות שבין אדם לחבירו.

וואס איז עבירות שבין אדם לחבירו? און מיר האבן שוין געלערנט פריער אין הלכות תשובה, אז אן עבירה שבין אדם לחבירו איז איינער מרצה עד שיפייס את חבירו. איז, ווען דו ווייסט דעם חבר קענסטו אים גיין איבערבעטן, אבער ווען ס'איז "אינו יודע חבירו שהטא לו כדי שישבו ויחזיר לו מה שגזל או עשק או ימחול לו", ווען דו ווייסט נישט ווער איז דער חבר וואס דו האסט געזינדיגט כדי דו זאלסט קענען אים צוריקגעבן וואס דו האסט אים בא'עוול'ט מיט געלט-זאכן, אדער ער זאל דיר מוחל זיין, ווען דו ווייסט נישט ווער דער חבר איז, איז זייער שווער פאר אים.

בעצם, אלע חברים איז שווער, ווייל דו ווייסט נישט זיכער ער וועט מוחל זיין. מ'קען גיין צו די קבר, אבער אייביג איז עס שווער. אבער דא איז גאר שווער. אבער דו ווייסט אז ס'איז שווער ס'איז. אבער געווענליך, א חבר אפילו ער ווערט נישט מוחל געווען, אבער דו האסט געטון דייע השתדלות. עס קען זיין אז די תשובה איז מער ווייניגער, עס פעלט נאך א געוויסע שלימות'דיגע תשובה, אבער דו גייסט אפילו נישט קענען טון דעם מינימום פון איבערבעטן.

א) המקלל את הרבים

דער רמב"ם ברענגט אן "המקלל את הרבים". איינער איז מקלל די רבים, ער שעלט אן די עולם. רבים מיינן איך, מיינן איך א געוויסע רבים, נישט אז איינער העקט אויף מזרחיסטן. ער קען אפילו נישט תשובה טון, ווייל דו דארפט יעצט איבערבעטן יעדן מזרחיסט. אמת? לא זאג, נישט מעגליך. ער האט אפילו נישט די אמת, ער קען אפילו יענץ נישט טון. ווייל גיי זיך... ער האט נישט געשאלטן אדם ידוע, ער האט נישט געשאלטן א ספעציפישן מענטש, כדי שישבו אליו ויבקש ממנו שימחול לו, ער זאל אים קענען איבערבעטן.

און דו בלייבסט אויף... מען דארף שטארק נזהר זיין נישט צו מקלל זיין. אויב מ'שעלט, זאל מען שעלטן א געוויסע מענטש, אז מ'זאל אים קענען גיין איבערבעטן. זייער וויכטיג. און מ'זעט, דאס איז אויך אזא cowardly זאך. אין גענעראלע חברה. זאג דו וועמען דו האלטסט אז דו ווילסט האקן אויף, און דו קענסט כאטש תשובה טון. אה, דו האסט גע'האקט אויף דעם? קענסטו כאטש תשובה טון.

ב) החולק עם הגנב

דאס איז "החולק עם הגנב". אויב איינער צעטיילט זיך... איינער האט א ביזנעס מיט א גנב, ער איז אליין נישט קיין גנב, אבער ער איז דער חבר גנב. ער איז דער וואס דער גנב קומט זיך צעטיילן מיט אים אדער פארקויפן פאר אים. זיינע גיי אויך איז א גרויסע זאך. אויב דער גנב טיילט צדקה פאר די מוסדות, דארף מען וויסן וואס די הלכה איז. אקעי, חולק מיינט א... ער העלפט דעם גנב, ער קויפט פון אים, ער איז דער לאנדרי, ער וואשט די געלט פאר'ן גנב, יא.

איז דער גנב אליין, האלט איך זיכער אז ער האט א ליסט וועמען ער האט בא'גנב'עט. איין טאג וועט ער קענען תשובה טון און גיין צוריקגעבן פאר די

משה רבינו מוסר'ט די אידן, ער זאגט, "עם נבל ולא חכם", א נאריש פאלק, א פאלק וואס איז כפוי טובה.

וכן ישעיהו הוכיח את ישראל ואמר, "הוי גוי חוטא עם כבד עון". **בנים משחיתים**, יענע פסוקים דארטן. און ווייטער אין ישעיה, "ידע שור קונהו... וישראל לא ידע, עמי לא התבונן". אידן האבן פארגעסן פון די אייבערשטער. אן אקס איז מכיר טובה צו זיין בעל הבית, און ענק? אקס זענען בעסער פון ענק. ס'איז נישט קיין שיינע זאך, אבער דער נביא טוט עס. און ווייטער, "לכהן מידעתי כי כשול

הלכה ג (המשך) — דברי הנביאים אין תוכחה

וכן ישעיה הוכיח את ישראל, ואמר "הוי גוי חוטא, עם כבד עון, זרע מרעים, בנים משחיתים", די יענע פסוקים דארטן. און ווייטער אין ישעיה, "ידע שור קונהו... וישראל לא ידע", אידן האבן פארגעסן פון דעם אייבערשטן. פיל ערגער ווי אן אקס. שטעל דיך פאר, וואס זאגט דער פסוק? יא, "וידעתי כי קשה אתה וגיד ברזל ערפך ומצחך נחושה". דו ביסט אן עזות פנים, דו ביסט אן עקשן, אזוי ווייטער. "וידעתי", איך ווייס עס שוין.

וכן צוה ה' לישעיה להוכיחם על חטאיהם, אויך דער אייבערשטער זאגט פאר ישעיהו הנביא ער זאל מוסר'ן די חטאים, שנאמר "קרא בגרון אל תחשוך, הרם כשופר קולך", שריי אויס פאר די אידן זייערע חטאים. וכן כל הנביאים הוכיחו לישראל עד שחזרו בתשובה, אלע נביאים זענען געווען צו געבן תוכחות און מורא'דיגע מוסר פאר אידן ביז זיי טוען תשובה.

הלכה ג (המשך) — חיוב להעמיד מוכיח בכל קהל

ישעיה זאגט זייער שיינע מוסר, יא. עס איז געברענגט אין רמב"ם, "לפיכך צריך להעמיד בכל קהל וקהל מישראל חכם גדול וזקן". קודם כל, דער ערשטער חיוב איז אז אין יעדער קהל זאל זיין א חכם גדול וזקן וירא שמים. איך ווייס נישט וואס דער קהל איז דאס אויב נישט. אין יעדער קהל דארף זיין א חכם גדול וזקן וירא שמים מנעוריו, ואהוב להם, ער זאל זיין באליבט ביי די מענטשן, שיהא מוכיח לרבים ומחזירן בתשובה, ער זאל מוכיח זיין דעם עולם און זיי מחזיר בתשובה זיין.

וזה ששונא את התוכחות, דער וואס האט פיינט תוכחות, איז דער איינער וואס וויל נישט מוכיח זיין. ער קומט נישט צו די פרקי אבות שיעור, ער קומט נישט צו די שלש סעודות דרשה, ער הערט נישט צו די אלע דברי תורה. לפיכך יעמוד בחטאותיו, וועט ער בלייבן ביי זיינע חטאים, שהן בעיניו טובים, וואס אין זיינע אויגן זענען זיי זייער גוט. ער איז ביי זיך, ער האט זיך אנגעלערנט נאך עפעס טעותים, אז דא איינער וואס ווייסט בעסער, איינער וואס זאגט אז ער טוט שלעכט, און ער איז ממש, ס'איז קיין מציאות.

חידוש: די פינף זאכן זענען בעצם גאווה און אהבת חכמה

איך האב מיר אריינגעטראכט, די פינף זענען בעצם נישט זיין א בעל גאווה און אן אוהב חכמה. איינער וואס ער האט זיך עפעס א קליין סייכל, ער שטייט ביי די זייט, איך ווייס אלעס. אלע פינף זענען בעלי גאווה'ס און אוהבי חכמה, יא. אבער וואס קומט דאס נישט? יעדער איינער נעמט אויף זייער ערנסט זיינע מצוות, ער האט אויסגעפירט אז ס'איז נישט פונקט אזוי וויכטיג, ער מאכט אוועק, ער מאכט אוועק. קיצור, נישט זיין צו א גרויסער אוהב חכמה. אביסל איז געשמאק, אבער יא.

דיגרעסיע: דער מוכיח אין אמאלדיגע צייטן

ס'איז זייער וויכטיג, אבער היינט צו טאגס, אמאל איז געווען דער מענטש וואס מ'האט גערופן דער מוכיח. איך געדענק, איך בין געווען א יונגל, איז געווען א איד אין שטאט, ער האט געהאט א מגיד, א מוכיח, יא. היינט צו טאגס ווייס איך נישט צו ס'איז דא, אבער שוין, מ'דארף זען. ס'שטייט אין די גמרא, "אם יש בדור הזה מי שיודע להוכיח". אבער מ'דארף טרעפן איינער וואס איז אן אוהב לציבור, און ער זאל מוכיח זיין. ס'איז זייער וויכטיג. ער זאל זיין אוהב לציבור, ער זאל זיין אוהב לציבור, יא.

מ'זאגט די מעשה פון די ווילנער גאון, די צאנזער רב, וואס זיי האבן געזוכט איינער זאל זאגן אביסל מוסר. מ'דארף טרעפן איינער, ס'איז פארקערט,

און אזוי ווייטער... א גיי ווייס, אין סוף וועט ער ענדיגן אויף דער ערד, געשלאפן אין שפיטאל, נישט וויסן ווי אים צוריקצוגעבן.

ה) המקבל שוחד להטות דין

ווייטער, **המקבל שוחד להטות דין**, א דיין וואס נעמט שוחד צו מטה זיין דין. קודם כל טאר מען נישט נעמען שוחד, אבער חוץ פון דעם איז א פראבלעם אז מען קען נישט תשובה טון. פארוואס? ווייל "עיני דעה אדאכא גיה תלא זי", ווייל איינמאל ער האט גענומען שוחד, איז דאך געווארן **"שוחד יעוור עיני חכמים"**, דו ווייסט בכלל נישט וואס איז געשען. נאך שוחד ביסטו געווארן שיכור, דו ווייסט נישט וואס האט זיך געשפילט. דו רעדסט זיך איין אז דו ווייסט וואס דער אמת'דיגער פסק וואלט געווען, און דו גייסט תשובה טון און גייסט צוריקדרייען דעם אמת'דיגן פסק. אבער איינמאל דו האסט גענומען שוחד, האסטו פארלוירן די קלארע טראכט, און דו ווייסט נישט וואס דער אמת'דיגער פסק וואלט געדארפט זיין.

חידוש: ס'איז אוממעגליך צו וויסן וויפיל פראצענט איז געווען פארדרייט

מילא, "עיני דעה אדאכא גיה תלא זי, וכחו כחמור אשר יפרע, שדבר יש לו רגליים". ס'איז נישט קלאר וואס דער אמת'דיגער פסק איז געווען, האבן מיר געזאגט, געווענליך איז דא א גליים. געווענליך ווען א מענטש טוט נישט א גוטע דין, איז דא א וועג צוריקצוגיין און טראכטן וויאזוי ס'וואלט געדארפט זיין. אבער איינמאל ער האט גענומען שוחד, גייט ער נישט קענען אפילו צוריקגיין און טראכטן נישט צוריקגיין.

איך מיינן אז ער מיינט אפשר אפילו פארקערט. אין אנדערע ווערטער, איינער נעמט שוחד. ס'קען דאך אבער גראדע זיין אז דער וואס האט אים געגעבן שוחד איז גערעכט געווען. אבער ס'קען זיין אז ער איז געווען האלב גערעכט. דא ווערט ער געווען זיך דא אפשר מיינט דא צוויי צדדים וואס די וועלט אים געזאגט. ס'איז זייער שווער אויסצופינען. ווען ס'איז א קלארע גענארטע וועג, און ער זאגט איך גיי זיכער געווינען, איך קען דיר יעצט געבן. אדער ער נעמט שוחד. דער מסתמא וועסטו נעמען שוחד, טראכט איך אפילו אז יענער איז אביסל גערעכט. יא? ס'איז טאקע "מהפך בזכותו". ס'איז אפילו נישט מעגליך צו וויסן פונקטליך וויפיל איז געווען דאס טובה, וויפיל פראצענט האסטו אים גע'ענטפערט. איז וואס קען ער טון? איך מיינן, ס'איז זייער א גרויסע פראבלעם צו נעמען שוחד.

דיגרעסיע: שוחד אין ברייטערע קאנטעקסטן

איז דער חג, ווי דער פראבלעם איז אויך פאר שוחד וואס ס'איז אפשר נישט שוחד מיט די רייסטא. איך קען אויך אין איינערזער חבר דארפן שוחד ביי א דיין. איך ווייס, ער נעמט אריין געלט פון א ישיבה און ער נעמט געלט פון די רייכע צייטע און ער איז נישט ישר'דיג צווישן די בחורים, ער גייט שוין בכלל נישט געדענקען. די איז ער נישט געווען שוין ישר'דיג, ער איז משוגע'ט, ער האט א פראבלעם. אויך דו קענסט נישט וויסן, ווייל אין א געוויסע צייט, ער דארף זיך בכלל נישט ארייננעמען. ס'איז דא נישט צו בכלל כאפן, ער האט דאך נישט קיין נגיעה טובה.

און ס'איז דא נאך א פראבלעם, דאס וואס דו נעמסט אויף, דאס איז נאך א גרעסערע עבירה. ס'איז דא א איסור צו געבן שוחד.

המישה דברים - דברים שהעושה אותן מדמה בנפשו שאין זה חטא (המשך)

א. האוכל מסעודה שאינה מספקת לבעליה

ער גייט נישט קענען... ווי איז ער נישט געווען ישר'דיג? ער איז א משוחד! ער האט א פניאל יואכט, דו קענסט נישט וויסן, ווייל אין א געוויסע צד, ער דארף דיר א ביסל אריינעמען. ס'איז זייער שפיציג צו בכלל כאפן די אייגענע נגיעה החטא.

ס'איז דאך אויך א פראבלעם, דער וואס נעמט שוחד האט דאך נאך א גרויסע עבירה. ס'איז דאך א איסור צו געבן שוחד, ס'איז דאך אויך א איסור צו געבן. דער מענטש וואס גייט שוחד, דו העלפט אים געבן, דו העלפט אים טון די עבירה פון שוחד, "שמחוק ידו", דו העלפט דאך דעם שוחד געבער, און "מחטיא עושר איז א מחטיא". און יעדער גייט די רמב"ם

מענטשן. אבער דער חולק עם הגנב, איז פאר אים וועט זיין זייער שווער תשובה צו טון. פארוואס? **לפי שאינו יודע גניבה זו של מי היא**, ער ווייסט נישט די גניבה, די זאך וואס ער קויפט פונעם גנב, ער ווייסט נישט פון וועמען עס איז. **אלא גנב גונב מרבים ומביא לו**, דער גנב גנב'עט פון אסאך מענטשן און ברענגט אים, **והוא לוקח**, ער קויפט, ער באקומט.

איז צוויי זאכן. קודם כל, דער חולק עם הגנב וועט זיין זייער שווער תשובה צו טון פראקטיש. און ער זאגט נאך א זאך, פארוואס נאך איז שווער פאר אים תשובה צו טון, ווייל מיר האבן דאך פריער געלערנט, מחטיא, אז איינער איז מחטיא א מענטש איז שווער תשובה צו טון. און אז דו העלפט אויף דעם גנב, ביסטו א מחטיא, שמחוק יד הגנב און מאכט אים אויס העלפן אין זינדיגן.

חידוש: מחטיא מיינט אויך מחזק יד

ס'איז אינטערעסאנט, דא זעט מען אז מחטיא מיינט נישט נאר ווען דו מאכסט אים זינדיגן, נאר אז דו העלפט אים אין זינדיגן. דער גנב קומט דאך אהער שוין אלס אן עקזיסטירנדער גנב. ס'איז אן ענין פון, יא, ס'איז א מחזק יד הגנב.

מ'דארף וויסן, מ'טאר נישט קויפן א גע'גנב'עטע זאך, ס'איז אן איסור פון "לא תשים דם". ס'איז א יסוד גמור אין הלכות גזילה אז מ'טאר נישט קויפן. דו ווייסט אז איינער איז א נישט ארנטליכער מענטש, דו ווייסט אז די זאך איז גע'גנב'עט, טארסטו עס נישט קויפן. ס'איז אין א געוויסן וועג ערגער, מ'קען נישט תשובה טון אויף דעם.

ג) המוצא אבידה ואינו מחזיר לבעלים

זאגט דער רמב"ם ווייטער, **המוצא אבידה ואינו מחזיר לבעלים**, איינער טרעפט אן אבידה און ער מאכט נישט די מצוה פון השבת אבידה אויסצורופן און עס צוריקצוגעבן צו די בעלים, סך הכל איז עס נאר א מצוה, א מצוות עשה, גראדע איז דא מצוות עשה און לא תעשה, אבער על כל פנים, סך הכל איז עס נאר איין ספעציפישע מצוה, אבער ס'איז א שווערע מצוה וואס ס'איז שווער תשובה צו טון, ווייל **לאחר זמן כשיעשה תשובה**, ווען ער וועט וועלן תשובה טון, **אינו יודע למי יחזיר**, ער וועט נישט וויסן פאר וועמען צוריקצוגעבן, וועט זיין שווער תשובה צו טון. דערפאר דארף מען גלייך מכריז זיין, ווייל דעמאלטס אפשר וועט יענער קומען. צען יאר שפעטער וועט ער זיך דערמאנען, ער וועט שוין נישט וויסן ווער ס'איז געווען.

ד) הגוזל עניים ויתומים ואלמנות

די נעקסטע הלכה, **וכן האוכל שור ואת בנו ביום אחד**, איינער וואס עסט א שור און זיין זון אין איין טאג. איינער וואס האט גע'גנב'עט פון ארימע מענטשן, איינער וואס רייסט ארויס געלט פון עניים ויתומים ואלמנות און ער לעבט אויף דעם.

זאגט דער רמב"ם, **אלו בני אדם גלמודים הם**, עניים ויתומים ואלמנות זענען אומגליקליכע מענטשן, עלנטע מענטשן. אדם הידוע ומפורסם, איינער וואס נעמט געלט פון סתם מענטשן, ווייסט מען פון וועמען ער נעמט. אבער עניים ויתומים ואלמנות, זיי האבן נישט קיין אדרעס, זיי האבן נישט קיין פנים, קיין פרסום. **וגולים מעיר לעיר**, זיי וואנדערן ארום, **ואין להם מכיר**, זיי האבן נישט ווער ס'אל זיי קענען, **כדי שידע השודד זה של מי הוא ויחזירנו לו**.

סא עניים ויתומים ואלמנות, אויסער וואס סתם איז די גרעסערע הארבקייט ווייל ס'איז דא אויף דעם עקסטערע מצוות, איז אויך פראקטיש שווער, ווייל פון א בעל הבית אין שול וואס האט א געוויסע אדרעס, ווייסטו וועמען צוריקצוגעבן. אבער עניים וישומים ואלמנות, דאס ווייזט ארויס ווי נעבעכדיג די אמאלדיגע צייטן, עניים וישומים ואלמנות זענען געווען וואנדערדיגע מענטשן.

אבער ס'מיינט היינט אז די היינטיגע עניים זענען וואנדערדיגע מענטשן, מענטשן וואס האבן נישט קיין סטאביליטי. ס'קען זיין אן אלמנה, יעדע שטיק צייט וואס זי כאפט זיך אן צו אן אנדערע מאן, און זי ווערט אזוי אדאפטעד,

ווייטער, "ולא תתורו אחרי לבבכם ואחרי עיניכם". איינער וואס קוקט אויף עריות. פארוואס איז דאס שווער? ווייל מן הסתם איז ער נישט איינער וואס קוקט מיט אן אופן פון איך האב איר נישט בועל געווען, און איך האב איר נישט געטאשט, און איך האב נישט געטון קיין קריבה לעריות. יא? אבער איינער איז דא, ער ווייסט נישט שראיית העיניים עוון גדול, אז די קוקן אליין איז אן עוון. פארוואס? שגורמת לגופו של ערוה, ווייל עס קען גורם זיין צו די ערוה אליין. שנאמר "ולא תתורו אחרי לבבכם ואחרי עיניכם".

חידוש: דער חטא אליין איז א חטא ווייל עס קען גורם זיין ס'איז אינטערעסאנט, מיר זענען דא אז אפילו ער איז נישט למעשה נכשל געווארן, איז דער חטא אליין א חטא וואס עס קען גורם זיין. דער מענטש האט נישט געוואוסט, ווייל דאס איז דאך די סיבה בכלל פארוואס ער מיינט אז ס'איז נישט קיין חטא. יא, ער זאגט אז "אתי בלוי עקבי עתה", רייט? ער מיינט... ער האט... דאס מיינט אז די עוון גדול איז ווייל ס'איז גורם, ס'גייט צו גופו של ערוה.

סא, וואס איז די פראבלעם? אז עווענטשועלי גייט ער יא נכשל ווערן? בעיסיקלי, יא. ער גייט דארפן תשובה טון אויף דעמאלטס ווען ער גייט נכשל ווערן. אבער מען דארף תשובה טון אויף דעם אז די אלע קוקן אליין איז אליין א סארט עבירה. מען דארף תשובה טון פאר דעם פאר עס קומט אן צו יענץ.

ביאור אין "עוון גדול"

ווען מען איז מתחבר מיט די קלות הדעת, דאס איז געווענליך "אחיות כוס הדורשן". דער רמב"ם זאגט טאקע "אחיות כוס הדורשן" ווייל מענטשן מיינען אז ס'איז א קליינע חטא. דארף מען פארשטיין, דער אמת איז אז די אלע זאכן זענען קליינע חטאים. דער רמב"ם זאגט דאך "עוון גדול". ס'איז אמת, ס'איז אן עוון גדול, אבער ס'איז אן עוון גדול לפי ערך. גדול וואס ס'ברענגט צו די עריות. אבער ס'איז נאך אלץ אן ערנסטע זאך. אבער ס'איז אזוי ווי איינער וואס עסט מאכלות אסורות מספקות וכו', אלס אבק גדול, אבק וכו'. דאס הייסט, די חומר איז ווייל ס'איז א קלייניגקייט. ווייל ס'איז א קלייניגקייט מיינט דער מענטש אז ס'איז נישט דא. און דאס ברענגט צו די חומר דא לגבי תשובה. דער רמב"ם זאגט "עוון גדול", ער זאגט "גדול" ווייל ס'ברענגט צו גופו של מעשה.

ד. המתכבד בקלון חבירו

אבער דער רמב"ם זאגט ווייטער, "המתכבד בקלון חבירו". און דאס איז אינטערעסאנט, דאס איז עפעס וואס ער האט שוין געברענגט אין די "אין להם חלק לעולם הבא". איינער וואס איז זיך מתכבד בקלון חבירו, ער איז נישט א רשע. ס'איז דא א רשע וואס האט ליב יענעם מצער צו זיין. ער איז נישט אזא רשע. ער זוכט פשוט כבוד. זיין וועג פון טרעפן כבוד איז, ער איז נישט אזוי קלוג ווי דער רב אדער ווי דער תלמיד חכם, אבער ער איז קלוגער ווי די עם הארץ. סא, ער מאכט אייביג א קאנטראסט, ער פרעגט די עם הארץ אדער ער איז שטערקער ווי דער אינגל, ווי דער נרדף פון שול.

ווען ער איז זיך משכנע מיט דעם, זאגט דער רמב"ם, אויב איז בליבו שאין בו חטא, ולא יתגאה בו ולא יבוש, ס'איז אפילו נישט אין דיין קאפ. ער איז בכלל נישטא. נאר וואס? אלא, אלא, אורח מעשיו הטובים והוכמתו למול מעשה חברו והוכמתו. ער קאמפערט זיך צו איינעם וואס איז שוואכער פון אים. די דעת זקנים מבעלי התוספות, חיבת בחברו בוזי. ער ווייסט די גאנצע צייט אז ער איז בעסער פון יענעם, אדער ער קאמפערט זיך צו יענעם. ס'איז אינטערעסאנט.

דיגרעסיע: קריטיקירן אנדערע

יעצט, וואס זענען די מענטשן אזוי ווי מיר וואס זענען זיך נוהג די גאנצע צייט צו קריטיקירן אנדערע, וואס איז מער ווייניגער דאס? זיי האבן אויך נישט... דאס מאכט נישט קיין אייגענע קולא אינעם... ניין, וואס דאס טוט תשובה טון. אבער ס'איז געווענליך ווען מ'קריטיקירט א צווייטער, דאס איז פארוואס? ווייל אזוי גלייכט ער זיך פיל בעסער. זאגט ער, ווי גוט דו ביסט, דו ווילסט זיין אמאל גאוה. דאס קומט אויך אסאך מאל פון מענטשן, איך

אויסרעכנען. יעדע עבירה וואס דארף צוויי מענטשן צו טון, איז דער צווייטער א מחטיא, ס'איז אן עבירה. יא, יא, יא, קומט אויס.

ס'זעט דער אויס ווי דער מין מחטיא לייגט דער רמב"ם נאר צו אלס א סניף. סיי ביי דער מחטיא און סיי ביי דער כולק מנהגא, ווען עס האט געזאגט אזא זאך. אקעי, דארט האט מיר פארשטיין, אבער עס איז נישט קיין. אקעי, יא, און ווייטער שוין גייט דער רבים ארויסרעכנען יעצט נאך א קערגארע פון נאך פינף זאכן וואס איז מעקב תשובה, אבער די זענען גרינגערע זאכן, נאך פארוואס ס'פודאי איז זייער שווער צובה צו טון, עס זאגט דער רבים אזוי, דברים למעשה זינדיגט און למעשה עס האבן. ווי איד מישט איינזיכקייט, ער מיינט עס איז גארנישט. מילא גייט ער נישט שובה טון, אנדערש ווי דער פריערדיגער, ער גייט נישט שובה טון פאר אנדערע סיבות ווייל ער קען נישט, אדער ווייל ער גייט נישט אויף בערשטל המורות זיין, די זענען זאכן וואס ער אליין גייט זיך טויער זיין אויף א קלייניגקייט. עס איז אזוי א הארב.

אבער א גדול... בעצם איז עס א ענין פון גדל, ווייל דער וואס האט אים געאפערט דער סעודה האט איך נישט באמת געמיינט דיך מקניץ צו זיין דער, ווייל ער האט נישט נישט געהאלטן. נאר וואס דען? ער האט עס געזאגט אז דאס איז בלית ברירה, און דער מענטש האט געגעסן, און מדמה שלא חטא, ער רעדט זיך איין אז ער האט נישט געזינדיגט.

וויאזוי מען זאל נישט טראכטן, קליינע חטא'לעך, איך גיי טראכטן איך גיי אים נישט שטראפן ווייל עס איז נאר א קליינע זאך, וועל איך גיי טראכטן איך גיי אים אויך געבן א ביסל שכר פאר דעם מענטש. אבער באמת איז יא דא עפעס דא אן ענין וואס ער דארף תשובה טון.

דער וועג פון די צדיקים

דאס איז איין אופן וואס די צדיקים האבן געטראפן א וועג ארויס, ווייל עס איז א שווערע זאך ווען אן עני לאדנט איינעם פאר א סעודה, און ער זאגט סתם "איך וויל נישט". "אה, פארוואס ווילסטו פון אן עני קענסטו פון דעם אויך נישט?" האט ער געזאגט, "ניין, דער דאקטאר לאזט מיר נישט עסן." און דער מענטש האט ער געזאגט פאר זיינע ארומיגע, "דער רמב"ם איז דאך א גרויסער דאקטאר. דער רמב"ם לאזט נישט עסן פון א סעודת הרשות, א סעודה שאינה מצוה." אה, אקעי. געווענליך איז דא וועגן ארויס, עס איז נישט אזא גרויסע פראבלעם. אקעי.

ב. המשתמש בעבוטו של עני

וויפיל איז די מצב? יא. זאגט דער רמב"ם ווייטער, "והמשתמש בעבוטו של עני". אדער איינער, ענליך צו די פריערדיגע, ער בארגט זאכן פון די עני, ער בארגט די כלי, עבוטו איז זיין... א משכון, רייט? ער האט גענומען א משכון פון די עני, און ער האט נישט קיין רשות צו משכנ'ען. ער בארגט פון אן עני. אן עבוט איז טייטש א משכון. "לא תבא אל ביתו לעבוט עבוטו." עבוט איז טייטש א משכון, וואס מיינט איך. "השב תשיב לו את העבוט", שטייט דאך אין פסוק.

אבער וואס רעדט זיך דא? "משכונו של עני." איך האב נישט קלאר. יא, איך מיינן ער בארגט זאכן פון א... אנשטאט... עבוטו של עני מיינט ער אז ער האט געבארגט איבער פאר א משכון, אבער ער נוצט עס. און ער ברענגט אז די הלכה איז, ווען מען נוצט עס, מען מעג אפשר נוצן, אבער מען דארף אראפ מנכה זיין פון די חוב.

אבער ער טוט עס נישט. פארוואס? פארוואס טוט ער עס נישט? זאגט דער רמב"ם אזוי, אז ווען א רייכער מענטש בארגט און ער גיט אים עפעס א גאלדענע זאך, וועט ער עס נישט נוצן ווייל עס איז גאלד. אדער ער טראכט, ער נוצט סתם עפעס א זאך, וויפיל עס קאסט, די פחת, ער צאלט עס אים. אבער עבוטו של עני, איז דאך געווענליך וואס איז דאס? א קורדום, א מחרישה, ביליגע זאכן. וועלן מיר בלייבן איינס א סירם, וואס וועט שוין געשען אז איך וועל עס נוצן? מראית העין זאל ער יא צאלן. אבער למעשה ווערט עס יא, מיט יעדע נוצן ווערט דאך עס א טראפ ווייניגער ווערט. ער טוט דאך אים גוזל זיין א קליינע גזילה פון די עני. אה, גוט.

ג. ולא תתורו אחרי לבבכם ואחרי עיניכם – המסתכל בעריות

והן קלות בעיניו, והשוב שאינו חטא, ונמצא חוטא ואינו יודע כדי שישבו מהן, ואם יודיעוהו להם אינו שומע, או שאומר שמא כך היא ההלכה".

"וחמישה דברים", ס'איז דא נאך פינף זאכן וואס איז אויך שווער פאר זיי תשובה צו טון, ווייל ס'איז זאכן וואס איז מושך, ס'איז עדיקטיוו, ס'מאכט אז מען זאל ווערן נמשך אין דעם. "והן קלות בעיניו", און ס'איז שווער זיך אפצושיידן מיט דעם. **"לפיכך צריך אדם לזוהר מהן שמא ידבק בהן"**, א מענטש דארף זייער שטארק וואטשן אפשר איז ער געווארן קאנטעמיניעטעד, ער איז געווארן פארקאפט אין דעם. **"ואלו הן דעות רעות עד מאד"**, דאס זענען זייער שווערע מידות וואס כאפט אריין א מענטש. **"ואלו הן"**, זיי ווערן נאכדעם דביקות, זיי ווערן זייער קלעבעדיגע זאכן, קאנטעידזשעס.

די פינף זאכן

"ואלו הן: הרכליות", די איידיע פון טראגן און ברענגען אינפארמאציע פון איינעם צום צווייטן, נעגעטיווע אינפארמאציע.

"ולשון הרע", לשון הרע, וואס מיר האבן געלערנט אז א בעל לשון הרע האט נישט קיין חלק לעולם הבא, זאל מען נישט אנהייבן, ווייל פון א פלעינע לשון הרע ווערט מען א בעל לשון הרע.

און אזוי ווייטער. **און בעל חימה**, א מענטש וואס ווערט אייביג אין כעס.

און בעל מחשבות רעות, א מענטש וואס טראכט שלעכטע מחשבות. וואס הייסט שלעכטע מחשבות? איך ווייס נישט וואס ער מיינט. ער זאגט קנאה, חמדה, דמיון, די זאכן. ס'מיינט מסתמא נישט הרהורי חטא, אדער ס'מיינט מסתמא מחשבות רעות פון בין אדם לחבירו. אבער אלע דא זענען בין אדם לחבירו'דיגע זאכן.

די פינפטע קאטעגאריע: בעל לשון הרע, בעל חימה, בעל מחשבה רעה, והמתחבר לרשע

איז פארוואס זאל מען נישט אנהייבן? ווייל פון א פשוט'ע לשון הרע ווערט מען א בעל לשון הרע, מען הייבט אן צו ענדזשויען, און אזוי ווייטער. א בעל חימה, א מענטש וואס ווערט אייביג אין כעס. א בעל מחשבה רעה, א מענטש וואס טראכט שלעכטע מחשבות. וואס הייסט שלעכטע מחשבות? ער זאגט קנאה, חמדה, און אזעלכע זאכן. ער זאגט נישט סתם הרהורי עבירה, נאר סתם מחשבה רעה פון בני אדם לחבירו. אלע די זענען בני אדם לחבירו זאכן. קנאה, תאוה, כבוד, ער טראכט זייער אסאך וועגן זיין גאווה אדער וועגן זאכן.

והמתחבר לרשע, איינער וואס איז מתחבר לרשע. פארוואס זענען די זאכן אזוי הארב? נאר, שילמד ממעשיו, ער לערנט זיך פון זייערע מעשים, ויירשמו בליבו, ס'ווערט אריינגעקריצט אין זיין הארץ די מעשים פון דער רשע. הוא ששלמה אומר, אזויווי שלמה זאגט, **"ורועה כסילים ירוע"**, איינער וואס פאסט זיך און פארברענגט מיט כסילים, מיט טיפשים, ירוע, ווערט אליין שלעכט.

די פארבינדונג צו הלכות דעות

זאגט דער רמב"ם ווייטער, **כבר ביארנו בהלכות דעות דברים שצריך כל אדם לנהוג בהם תמיד**. אין הלכות דעות האבן מיר שוין געלערנט זאכן וואס א מענטש דארף אייביג טון. לאמיר טראכטן, די אלע פינף זאכן וואס די לעצטע קאטעגאריע וואס דער רמב"ם ברענגט פון די ברייתא, פון די פיר און צוואנציק זאכן, אלע פון זיי זענען ענינים פון הלכות דעות. די חילול השם איז נישט נאר, ס'שטייט דארט. בעל חימה איז אין פרק ב', דער רמב"ם וואס שטייט קעגן כעס. בעל מחשבה רעה, וואטעווער איט מיענס, ס'מיינט איינע פון די זאכן וואס שטייט דארט. המתחבר לרשע, די גאנצע אריכות איז דארט וועגן מתחבר זיין לרשע.

זאגט דער רמב"ם, דו זעסט דאך אז איך האב שוין גערעדט פון די אלע זאכן, איך האב שוין גערעדט פון די אלע זאכן, און ס'קען דאך על כל פנים זיין אז ער וויל תשובה טון. און יעצט פארשטייט מען אז די מעכבי תשובה זענען

קלאפ נישט אן עניווע, פארשטייסט? אבער ארום זאגן, "איך האב שוין געלערנט צוויי מסכתות, איך קען זיי..." גוט, דאס פאסט נישט. אבער צו קריטיקירן יענעם... אקעי, יענעם בין איך גאנץ גוט. יא, אזעלכע מיני זאכן. ס'איז א חטא פון ענווה. זיי אמאל גאווה, זאג אז דו ביסט בעסער. אקעי, ס'איז אן עניו. פאסט אים נישט. ער איז מקבל די קולא פון חברו.

איך וויל פאר די תלמידים וואס ווייסן נישט, אונזער ראש ישיבה איז אן עניו גדול מאוד, און אסאך מאכן זיך אוועק.

ה. החושד בכשרים

זאגט דער רמב"ם ווייטער, **והחושד בכשרים**, איינער וואס איז חושד... דו ווייסט די אפסטעיט פון "הוי מקבל את כל האדם בסבר פנים יפות"? וואס איז קולא און וואס איז חומרא? אבער די תשובה. "הוי מקבל את כל האדם" מיינט אז מ'וויל אז יענער זאל זיין אויף אים העכער פון זיך. מאכט מען יענעם.

זאגט דער רמב"ם ווייטער, **והחושד בכשרים**, איינער וואס איז חושד מענטשן וואס האבן נישט... ס'איז דאך שוין... חושד מענטשן אין עבירות, איז ווייטער די זעלבע זאך, ווייל אויב איז בליבו שאין בו חטא, לא יחשוב מעשיו של זה, ס'איז דאך שוין... חושד בכשרים מיינט נישט אז ער באשולדיגט זיי. ער איז אין זיין הארץ טראכט ער שלעכטס אויף יענעם. ער איז נישט יעצט רעדן מיט זיינע חברים. "יחשוב במחשבתו, שמא אלו חטאו, שמא הוא זלזל", ער זאגט דאך אפשר.

ווען ער גייט ארום באשמוצן און יענער האט געטון זיכער אן עבירה, גייען מענטשן יעצט גיין שלאגן אדער איך ווייס נישט וואס טון, ער זאגט, "ס'קען זיין". ווי איינער יודע שזה עובד, ער ווייסט נישט אז... וואס איז די עבירה? פארוואס? ער ווייסט שוין די עבירה. שמעמיד אדם כשר בדעתו כבעל עבירות. זאגט יא דער רמב"ם בדעתו. ווייל ער טראכט אויף א מענטש וואס איז א גוטער מענטש, אז ער איז א בעל עבירה. דאס איז א חטא אין דעות, דאס איז א חטא אין דעות, דאס איז ער קוקט אראפ אויף מענטשן.

חידוש: דן לכף חובה אפילו אין מחשבה

דא זעט אויס אז דן זאל לכף חובה מיינט ער נישט... ווי איך טראכט, דן זאל לכף חובה מיינט ער אין מעשה, ער זאל יענעם דילן ווי א נארמאלער מענטש. אפילו אין זיין קאפ, ער זאל נישט ארויפקוקן אויף מענטשן, ער זאל נישט האבן אהבת ישראל צו יענעם, אפילו ער איז א חכם אויף די אלע זאכן. ער זאל נישט טראכטן אויף א מענטש שלעכטע זאכן.

ס'איז אינטערעסאנט, דא זעט אויס אז אפילו ער איז א בעל עבירה, זאלסטו נישט טראכטן אויף א מענטש... מיינט דן זאל א מענטש שלעכט און אן ראיות. א מענטש טאר נישט טראכטן אויף איינעם שלעכט אן ראיות. דאס מאכט אויס נקמה ונטירה, ווי אזוי מען רעדט פון מענטשן, האט אלעס צו טון מיט ווי אזוי מען דזשאדזשט זיי.

פארגלייך צווישן מתכבד בקלון חבירו און חושד בכשרים

ס'איז אינטערעסאנט, די מתכבד בקלון חבירו און החושד בכשרים איז כמעט די זעלבע זאך. מתכבד בקלון חבירו מיינט ער טוט עס פאר אנדערע מענטשן, החושד בכשרים איז פאר זיך. ער האלט זיך בעסער ווי די אנדערע, ווייל ער איז חושד אויף אנדערע מענטשן שלעכטע זאכן.

מתכבד בקלון חבירו מיינט אפילו ער איז נישט אפילו א בעל עבירה, ער איז א פראסטער חסיד, ער הייבט זיך נאך אויף די פראסטע.

סיכום פון דער קאטעגאריע

און דאס איז די פינף זאכן וואס דער פראבלעם מיט זיי איז אז מענטשן כאפן נישט אז ס'איז אן עבירה, מענטשן כאפן נישט אז ס'איז א חטא, ממילא טוט מען נישט תשובה, ווייל מען האלט נישט אז ס'איז אן עבירה.

חמישה דברים – העושה אותן אי אפשר לו שישבו תשובה גמורה לפי שהן עבירות שאדם נמשך אחריהן

זייער גוט. זאגט דער רמב"ם ווייטער, **"וחמישה דברים, העושה אותן אי אפשר לו שישבו תשובה גמורה, לפי שהן עבירות שאדם נמשך אחריהן"**

אונז האבן מיר געהאט דא בעלות נאר א בעל חימה, ער ווערט פון א בעל חימה ווערט ער א בעל תשובה. א תשובה מענטש, יא. **ויש לו חלק לעולם הבא**, ער האט יא חלק לעולם הבא, און די סיבה פארוואס מ'האט עס אזוי אויסגערעכנט דא איז טאקע מ'זאל וויסן אז מ'זאל ארבעטן דערויף, מ'זאל פאקוסן דערויף אז מ'זאל יא תשובה טון אפילו עס איז שווער.

יא, גוט. שוין. אפשר מונה מיינט אזוי ווי אונז האבן געלערנט פריער אין אנהייב, נישט לאזט אונז נישט מיינען אז מונה מיינט דער אייבערשטער איז נישט מקבל בתשובה די וואס טוען דאס. מונה מיינט, ער מאכט קלאר אז עס איז שווערער, אבער פארוואס זאל מען תשובה טון דערפון? דאס איז דאך די ווערק.

זאכן, אזעלכע מידות רעות וואס זענען קעגן תשובה. אבער ס'איז סתם אז מ'דארף האבן גוטע מידות.

סיום הלכה ד: כל אלו הדברים אינם מונעין את התשובה

זאגט דער רמב"ם ווייטער, **כל אלו הדברים וכיוצא בהן**, די אלע פיר און צוואנציק זאכן, **אף על פי שהן מעכבין את התשובה**, אפילו ס'מאכט די תשובה זאל זיין שווער אדער זאל דויערן לענגער, **אין מונעין את התשובה**, **אלא אם עשה אדם תשובה מהן הרי זה בעל תשובה**, אויב טוט ער יא תשובה, ווערט ער א בעל תשובה.